

Opinnäytetyö (YAMK)
Terveyden edistäminen
2018

Taru Elo

eROSSA – EROAUTTAMISEN PALVELUJEN KEHITTÄMINEN VAKKA-SUOMESSA

Taru Elo

EROSSA – EROAUTTAMISEN PALVELUJEN KEHITTÄMINEN VAKKA-SUOMESSA

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE) on Suomen hallituksen linjaama kärkihanke, jossa tehdään muutosta kohti lapsi- ja perhelähtöisiä palveluita sekä lapsen oikeuksia vahvistavaa toimintakulttuuria lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin sekä heidän omien voimavarojen vahvistamiseksi. Painopiste on nykyisten lapsi- ja perhepalveluiden palvelumuotojen ja toimintojen paremmasta yhteensovittamisesta ja ohjauksen vahvistamisesta hallinto- ja aluerajat ylittävästi. Varsinais-Suomessa Lupa auttaa! -hanke on osa valtakunnallista kehittämistyötä. Matalan kynnyksen palveluita kehitetään maakunnallisesti luomalla toimiva perhekeskustoimintamalli ja yhtenä tavoitteena osana perhekeskusmallin kehittämistä on eroauttamisen palvelujen kehittäminen.

Tämän kehittämisprojektin tavoite oli Lupa auttaa! -hankkeen mukaisesti uudenlaisen eroauttamisen mallin luominen yhdessä eroauttajien verkoston kanssa. Kehittämisprojektin tarkoituksena oli selvittää eropalveluiden tuottajat ja eropalveluiden nykytilanne Vakka-Suomessa. Kehittämisprojektissa koottiin eroauttajien verkosto ja kehitettiin yhdessä eroauttamisen malli. Lisäksi tarkoituksena oli tuottaa sisältöä Vakka-Suomen kuntien nettisivuille eroauttamisen palveluista. Malli luotiin tukemaan ammattilaisia eroperheiden palveluohjauksessa sekä tukemaan perheitä erotilanteissa ja helpottamaan tarvittavan avun löytymistä.

Eroauttamisen verkostoon osallistui 11 ammattilaista Vakka-Suomen kunnista ja muista alueen toimijoista. Aineistoa eroauttamisen mallin pohjaksi kerättiin kehittämismenetelmiä hyödyntäen. Menetelmiksi valikoitui fokusryhmähaastattelu ja workshop –työskentely. Näitä menetelmiä hyödyntäen saatiin tuotua eri alojen ammattilaisten osaamista yhteen. Aineiston ja kirjallisuuden perusteella luotiin eroauttamisen malli. Malli arvioitiin yhdessä verkoston ja erikseen kootun asiakasraadin avulla. Malli julkaistiin kaikkien Vakka-Suomen kuntien nettisivuilla.

Ammattilaiset pitivät verkoston kokoontumisia erittäin hyödyllisinä ja raportoivat konsultaatioiden ja ohjaukikäytäntöjen heidän välillään lisääntyneen. Malli otettiin positiivisesti vastaan palveluohjauksen välineenä eri toimipaikoissa.

ASIASANAT:

eroauttaminen, avioero, parisuhde, eroauttamisen malli

MASTER'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Health promotion, Master's degree

2018 | 38 + 7 pages

Taru Elo

DEVELOPMENT OF DIVORCE HELP SERVICES IN VAKKA-SUOMI

Children and Family Services Change Program (LAPE) is one of the Finnish government's spearhead projects. The aim of this project is to recreate the services in a child and family oriented manner in order to enhance the wellbeing and assets of children, youth and families at the same time focusing on the best interest of the child. The emphasis is on improving the current services by strengthening coordination and guidance over administrative and regional boundaries. Lupa auttaa! -project is a part of the LAPE work in Southwestern Finland. Low-threshold services are developed on regional level by creating a model for active family centre, including divorce support services.

The aim of the eROSSA -project was to create a novel divorce help model in cooperation with the existing network of divorce support help providers. The purpose of the project was to map the providers and the current status of the divorce services provided in Vakka-Suomi. During the project the network of providers was charted and a divorce help model was created. A web page was created for the municipalities in Vakka-Suomi with information about divorce help services. Furthermore, a new model was created for professionals for guiding divorce families the services needed, as well as for supporting these families in finding appropriate help and support in case of divorce.

The network of divorce help providers consisted from a total of 11 professionals from the Vakka-Suomi. Focus group interview and workshop were chosen as the study methods for gathering material for the model. The selected methods facilitated gathering of knowledge from professionals from different fields. The model of divorce help was created based on the collected material and literature. The model was evaluated with the network of professionals and separately with a client council. The divorce help model was published in the home pages of all the municipalities of Vakka-Suomi.

The professionals valued the network gatherings and reported on improved consultation and guidance practices between different actors. The model assessed as a useful tool for guidance.

KEYWORDS:

Divorce support, divorce, partnership, divorce help model

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 EROAUTTAMINEN JA PALVELUJEN KEHITTÄMINEN	8
2.1 Eroauttaminen käsitteenä	8
2.2 Eroauttamiseen liittyvä taustatieto	9
2.3 Erojen syyt	11
2.4 Erojen seuraukset	13
2.5 Erosta selviytyminen	13
2.6 Eroauttamisen palvelut	15
3 KEHITTÄMISPROJEKTIN TAUSTA	19
3.1 Kehittämiprojektin tavoite ja tarkoitus	20
3.2 Ohjausryhmän kuvaus	20
4 KEHITTÄMISPROJEKTIN TOTEUTUS	22
4.1 Eropalveluiden tuottajat ja nykytilanne Vakka-Suomessa	23
4.2 Eroauttajien verkoston koonti	23
4.3 Eroauttamisen mallin kehittäminen	24
4.3.1 Eroauttaja verkoston ensimmäinen tapaaminen	25
4.3.2 Fokusryhmähaastattelun ja work shopin tulokset	26
4.3.3 Mallin visuaalinen muotoilu	29
4.3.4 Eroauttajien verkoston toinen tapaaminen	30
4.3.5 Asiakasraadin kuuleminen	30
4.3.6 Eroauttamisen malli	31
5 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	33
LÄHTEET	37
 LIITTEET	
Liite 1. Eroauttamisen malli	39
Liite 2. Kirjallisuuskoonti	40
Liite 3. Projektityön vaiheet	45

KUVIOT

Kuvio 1. Eroauttamisen mallin kehittämistyön vaiheet

25

KUVAT

Kuva 1. Eroauttamisen malli

32

1 JOHDANTO

Perhesuhteet ovat ihmisen elämässä tärkeimpiä suhteita ja lainsäädäntö, sitoutuminen, vastuut ja velvollisuudet erottavat ne muista ihmissuhteista. Elämä ei kuitenkaan aina etene suunnitellusti. Eroon päätyvien liittojen määrä on Suomessa korkea ja avioero-perheistä kolme neljästä on lapsiperheitä. Erot heijastuvat laajalle yhteiskuntaan ja ne koskettavat melkein jokaista. Eroaminen on nykyään kulttuurisesti hyväksyttävää ja juridisesti helposti hoidettavaa. Ero vaikuttaa puolisoitten ja koko perheen hyvinvointiin monella tapaa, erossa perhe muuttaa muotoaan ja rakentuu uudelleen. Vanhemmuus jatkuu eron jälkeen, mutta vanhempana olemisen tavat on määriteltävä uudelleen ja tämä lisää jännitteitä, paineita ja ristiriitoja. (Aaltonen 2015, 19; Avomaa 2008.)

Tutkimusten mukaan eroajatusten taustalla on usein pettymys odotuksiin, jotka eivät parisuhteessa täytykään. Useimmiten nämä odotukset kohdistuvat kotitöiden jakamiseen tai lasten kasvattamiseen, mutta arkisen yhteistyön lisäksi myös läheisyyteen ja tunteisiin. Tutkimusten mukaan naiset tekevät huomattavasti miehiä useammin eroaloitteen. (Kontula 2013.) Erokriisiin voi hakea apua monelta eri suunnalta. On olemassa erilaisia eroryhmiä, joissa saa vertaistukea ja voi jakaa kokemuksia muiden vastaavassa tilanteessa olevien kanssa. Eri puolelle Suomea on perustettu erilaisia yhdistyksiä eroauttamisen teeman ympärille. On myös taloudellista, hengellistä ja henkistä apua tarjoavia järjestöjä. Apua pitää olla tarjolla jo siinä vaiheessa, kun perheen ongelmat tuntuvat ylivoimaiselta ratkoa. (Avomaa 2008.)

Eroamisen tavalla ja sillä miten eron tekeminen parisuhteessa alkaa, on vaikutuksensa tunnekokemuksiin kaikilla perheenjäsenillä. On siis merkityksellistä auttaa vanhempia neuvottelemaan erostaan ja tukea säilyttämään keskusteluyhteys. Mikäli vanhemmat suunnittelisivat eroa yhdessä, ymmärtäisivät ja kantaisivat yhteisen vastuun lapsista, pakottaisivat itsensä vuorovaikutukseen toistensa kanssa sekä kunnioittaisivat, arvostaisivat ja tukisivat toistensa vanhemmuutta, olisi eroamisen kielteiset vaikutukset vanhemmuuteen ja lapsiin huomattavasti vähäisemmät. (Kääriäinen 2008.) Tukea antava sosiaalinen verkosto on erityisen tärkeä eroavalle ihmiselle. Eroavan ihmisen sosiaalinen

verkosto voidaan Kontulan mukaan nähdä nelikenttänä, johon kuuluu perhe, suku, työ tai koulu ja muut (naapurit, ystävät ja ammattiauttajat). (Kontula 2013.)

Tässä kehittämisprojektissa tarkoituksena on luoda uudenlainen eroauttamisen malli. Projektissa kootaan eroauttajien verkosto, jonka kanssa yhteistyössä malli luodaan. Mallin luomiseen hyödynnetään kehittämismenetelmien kautta syntyvää haastatteluaineistoa yhdessä kirjallisuuskatsauksen kanssa. Verkoston johtaminen on osa onnistunutta projektityöskentelyä. Malli liitetään kuntien nettisivuille ja siitä tehdään painettuja kortteja avuksi ammattilaisten palveluohjausta.

2 EROAUTTAMINEN JA PALVELUJEN KEHITTÄMINEN

Hakusanoiksi ja niiden fraaseiksi valikoitui eroauttaminen, avioero ja tukeminen, eroauttaminen ja parisuhde ja eroauttamisen malli. Hakusanoiksi englannin kielellä valikoitui divorce and support, support for partnership, divorce and help, parental separation ja divorce aid. Hakukoneina olivat Google scholar, Medic, PubMed, CINAHL ja ERIC. Rajauksena pidettiin 2000 lukua. Eroauttamisen käsite suomeksi ja käännös englanniksi on sisällöltään erilainen, joten hakujen tulokset sanoilla divorce and help, parental separation ja divorce aid, ei tuonut toivottuja osumia eroauttamisen keinoihin liittyen. Yleisesti osumia saatiin vaihtelevasti eri sanoilla ja eri tietokannoilla. Ensimmäisessä vaiheessa käytiin läpi otsikot ja seuraavassa vaiheessa tiivistelmät. Koko tekstiä ei kaikissa artikkeleissa tai tutkimuksissa ollut saatavilla, mutta jatkoon otettiin myös kiinnostavan tiivistelmän ja yhteenvedon perusteella. Lisäksi kirjallisuuskatsaukseen valikoitui myös manuaalisesti löytyneitä teoksia ja tutkimuksia, katso liite 2. Kirjallisuuskatsauksessa on mukailtu systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tunnusmerkkejä. Kehittämistyön teoreettisen viitekehyksen kuvaamisessa on hyödynnetty julkaisuja (n=2), artikkeleita (n=4), review-katsauksia (n=3), väitöstutkimuksia (n=7) ja pro gradu –tutkielmia (n=2).

Eroauttaminen ja siihen liittyvien palvelujen tutkimustieto näyttävät niukalta kansainvälisen tutkimustiedon osalta. Eroja on tutkittu kansainvälisesti paljon, mutta ei selkeästi eroauttamisen ja sen palvelujen kehittämisen näkökulmasta. Edellisen lisäksi myös kulttuurisen eroavuuden perusteella kirjallisuuskatsauksessa on päädytty pääasiassa hyödyntämään suomalaista tutkimusta ja palvelukehittämisen malleja.

2.1 Eroauttaminen käsitteenä

LAPE- hankesuunnitelmassa eroauttamista kuvataan ehkäisevänä ja varhaisena tukena, jonka tavoitteena on vähentää riitoja ja huoltokiistoja, vahvistamalla sovinnollisuutta ja vanhemmuuden jatkuvuutta (STM 2016). Eroauttamisella Lupa auttaa -hank-

keessa tarkoitetaan erotilanteiden palveluohjausta, erotilanteissa olevien lasten ja vanhempien kohtaamista sekä erotilanteiden sovittelua. (Lupa auttaa -hankesuunnitelma 2016.)

Eroauttamisen tavoitteena on turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toivomusten mukaisesti. Kunnan eroauttajien tehtävänä on turvata myönteiset ja läheiset ihmissuhteet erityisesti lapsen ja hänen vanhempiensa välillä. Erotilanteesta huolimatta lapselle tulee turvata hyvä hoito ja kasvatusta sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983, 1§.)

Cohenin ja Weitzmanin (2016) mukaan eroauttamisessa vanhemmille pitää antaa ohjeita, miten vastata rehellisesti lasten kysymyksiin erosta huomioiden lasten ikä ja kyky ymmärtää asioita. Lasten rutiinit, kuten koulunkäynti ja harrastukset sekä sosiaaliset suhteet pitää jatkua erotilanteesta huolimatta mahdollisimman normaalina. Myös lapselle pitää antaa tilaisuus käsitellä tunteitaan eroon liittyen. Lasta pitää auttaa ymmärtämään, että ero ei johdu hänestä eikä hän voi auttaa vanhempiaan palaamaan yhteen. Vanhempien välinen puhumattomuus on yleistä erotilanteessa ja lapset joutuvat usein vanhempiensa viestien välittäjiksi (Kääriäinen 2008).

2.2 Eroauttamiseen liittyvä taustatieto

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2016 avioeroon päättyi 13 541 avioliittoa. Luvut ovat pysyneet samalla tasolla vuosien 2005 - 2016 tilastoissa. Tilaston mukaan avioeron riski on korkeimmillaan heti avioliiton alkuvuosina, mutta huipussaan liiton kolmantena vuotena. (Tilastokeskus 2016.) Eronneisuus on laskenut hieman alle 30-vuotiailla, mutta 45–64-vuotiailla se on ollut vähän korkeampaa kuin edellisinä vuosina. Todennäköisyys, että ensimmäinen avioliitto päättyy eroon, on pysynyt samalla tasolla viime vuosikymmenen ajan. Eroon päättyneiden ensimmäisten avioliittojen keston mediaani oli 10 vuotta. Tilastokeskuksen perhetilaston mukaan 89 prosenttia alle kolmevuotiaista lapsista asuu kummankin vanhempansa kanssa. Kymmenessä vuodessa osuus on pienentynyt kahdella

prosenttiyksiköllä. Yhden vanhemman perheissä asuvien lasten osuus on puolestaan kasvanut prosenttiyksiköllä. Avioliittoa solmitaan nykyisin aiempaa vähemmän ja määrä onkin lähes puolittunut sitten 1970-luvun. (Tilastokeskus 2015.) Avioliitosta erotaan herkemmin kuin avioliitosta, mutta siitä huolimatta sitä on tutkittu Suomessa vähemmän (Kontula 2013).

Lisäksi ero koskettaa joka vuosi yli 100 000 ihmistä jos mukaan lasketaan lapset, iso-vanhemmat ja sisarukset sekä avoliitoista eronneet. Suomi kuuluu avioeroluvuissa Euroopan kärkimaihin 2010 vuoden tilastolukujen mukaan. Eniten avioeroja oli Venäjällä, vähiten taas Bosnia-Hertsegovinassa. (Avomaa 2008; Kontula 2013.) Amerikassa 90-luvulla melkein 15 miljoonaa alle 8-vuotiasta lasta kohtasi perheessään koko elämää koskettavan kriisin; vanhempien eron. Arvioiden mukaan 2010 luvulla noin puolet kouluikäisistä lapsista elää yhden vanhemman perheessä tai uusperheessä. (William & Lewis 2001.) Samat luvut toistuvat edelleen, sillä 2016 julkaistussa kirjallisuuskatsauksessa Cohen ja Weitzman tilastoivat erojen määräksi vuodessa 800 000 ja eron kokeneita lapsia oli yli miljoona vuodessa. Australiassa avioeroja 2014 vuonna oli reilut 49 000 (Rogers ym. 2017).

EU:ssa ei ole yhtenäistä avioerolainsäädäntöä, vaan erot hoidetaan jäsenmaiden omien lakien mukaisesti. Erokäytännöt vaihtelevat paljon jäsenmaittain, esimerkiksi Espanjassa eron saa heti, Suomessa noudatetaan puolen vuoden harkinta-aikaa ja Maltalla avioeroa ei edes tunneta. Avioliitto ja -eronäkemykset ovat vahvasti kulttuurisidonnaisia ja sen vuoksi yhteinen sävel on jäänyt löytämättä myös yhtenäistä avioerolakia sorvattaessa. (Ulkoasiainministeriö.)

Avoliittoja purkautuu suhteessa avioliittoihin vielä enemmän (Aaltonen 2015, 23). Kontulan tutkimuksen mukaan avoliitoissa oli ollut jonkin verran enemmän ristiriitoja kuin avioliitoissa, ja avoliittolaisten yleinen arvio parisuhteestaan oli jonkin verran kielteisempi. Avioliitossa olleet kokivat saaneensa jonkin verran vähemmän henkistä tukea puolisoitaan kuin avioliitossa olevat, ja heillä oli ollut vähemmän seksuaalista aktiivisuutta. Avoeronneilla pareilla oli ollut selvästi harvemmin lapsia avopuolisonsa kanssa. Avoeroon päätyneet parisuhteet olivat kestäneet kuitenkin yhtä pitkään kuin eroon päätyneet avioliitot. Avoeronneet kokivat eronsa hiukan helpommaksi kuin avioeronneet.

Avoeroprosessi vaikutti kokonaisuudessaan hieman helpommalta kuin mitä se oli avioeroprosesseissa. (Kontula 2013.)

Kääriäisen (2008) mukaan eroa pohditaan usein kauan, jopa vuosia, Kontulan (2013) mukaan vuodesta kahteen. Pari saattaa kokeilla pariterapiaa tai yksilöterapiaa ja näin eropäätös lykkääntyy. Joskus avioliiton solmiminen voi epäilyttää jo lähtökohtaisesti. Epätydyttävän suhteen jatkaminen lapsen tähden tai sen lopettaminen ovat kummatkin vaikeita päätöksiä ja näihin päätöksiin vaikuttavat monet asiat. Jos ero tapahtuukin nopeasti, on syynä usein puolison pettäminen. Tällaisen eron jälkeen voi perheen tilanne olla monesti kaoottinen, eivätkä lapset saa riittävästi huomiota. Vanhemmuus saattaa muuttua koston ja kiusanteon projektiksi. Äkillinen ero voi saada hetkellisesti elämänhallinnan katoamaan ja siksi nämä vanhemmat toivoivat apua perheneuvolasta. Nopeissa ja yllättäen tulleissa eroissa on todennäköisempää, että lapsi kokee tullessa hylätyksi. (Kääriäinen 2008.)

2.3 Erojen syyt

Lisääntyvään eronneisuuteen on eri tahoilla kiinnitetty huomiota niin Suomessa kuin kansainvälisestikin. Erojen määrä viestii parisuhteiden hauraudesta ja perheiden moninaisista ongelmista. Vanhemmilla on niin paljon erilaisia haasteita, ettei heillä aina riitä parisuhde- ja perhe-elämän hoitamiseen voimavaroja. (Kiiski 2011.)

Kontulan ja Kiisken tutkimusten mukaan eronneiden yleisimpiä ristiriitojen aiheita olivat olleet puolisoiden erilaiset arvot ja elämäntyylit, puolisoiden väliset keskustelut, vapaa-ajan käyttö sekä läheisyyden puute ja tunteiden ilmaisu. Kiisken tutkimuksessa nousi esiin myös oma tai puolison ongelmakäyttäytyminen. Nämä ilmensivät parisuhteen perusproblematiikkaa eli sitä, kuinka paljon suhteessa on yhteenkuuluvuutta ja missä määrin yksilöllisyyttä. Eronneet naiset kokivat erilaisia eroa edeltäneitä ristiriitoja merkittävästi miehiä useammin ja olivatkin useimmiten eron alullepanossa aktiivisempia henkilöitä. Varsinkin yhteisen ajan puutteeseen liittyvät ongelmat olivat yleisemmin naisten kokemia ongelmia. (Kontula 2013; Kiiski 2011.) Vaikutelmaa miesten passiivisuudesta korostaa myös Koskelan (2012) tutkimus, jossa lähes poikkeuksetta ero käynnistyi naisten aloitteesta. Erotilanne tulee tavallisesti miehille täytenä yllätyksenä, joka vahvistaa

käsitystä kommunikaatio-ongelmista ja niiden merkityksestä suomalaisissa parisuh-teissa. Tutkimustulosten mukaan syynä on harvoin jonkin yksittäisen parisuhdeongel-man aiheuttama kriisi vaan erossa on tavallisesti kyse monien erilaisten ongelmien ka-sautumisesta ja ketjuuntumisesta (Kontula 2013; Ranssi-Matikainen 2012). Työn ja per-heen yhteensovittaminen koettiin Ranssi-Matikaisen (2012) tuloksissa keskeiseksi kuor-mitustekijäksi ja monesti miehen tehdessä töitä, jäävät kotityöt ja muut vastuut perhe-elämässä vaimon harteille. Myös Kääriäinen (2008) toteaa, että kodin arkitöiden jäämi-nen vain toisen vanhemman vastuulle ei ole pitkällä aikavälillä hyvä ratkaisu. Toisaalta koettiin myös työn vievän molempien osapuolen voimavaroja niin, ettei arkisten asioiden tekemiseen ja jakamiseen riittänyt enää voimavaroja. Myös töiden tuominen kotiin ja an-siotyön vahva henkinen sitovuus koettiin kielteisenä heijastuksena parisuhteessa. To-dettiin, että työstä jäljelle jäävä perheaika kohdistetaan pääasiassa lasten, ei puolison tarpeisiin vastaamiseen. Toisen vanhemman työttömyys voi aiheuttaa myös ristiriitoja. (Ranssi-Matikainen 2012.) Kääriäinen toteaa, että kuitenkin joskus eron jälkeen passiivisesta vanhemmasta saattaa tulla aktiivinen tai epävarmasta vanhemmasta varma ja vastuullinen. Aktivoituminen saattaa syntyä tilanteessa, jossa oma vanhemmuus koe-taan uhatuksi. (Kääriäinen 2008.)

Tutkimuksissa kuvataan kolmannen osapuolen saapumista parisuhteeseen. Se saattaa tuhota sen ideaalisen tilan, joka parisuhteessa on aikaisemmin vallinnut. Silloin suh-teessa on ollut vain kaksi toisilleen tärkeää ihmistä, mutta kolmannen osapuolen saapu-minen parisuhteeseen muuttaa sen kolmiosuhteeksi. Kolmas osapuoli voi olla mikä ta-hansa ulkopuolinen, joka tunkeutuu parisuhteeseen. Se voi olla lapsi, työ, alkoholi, köy-hyys, rakastaja, harrastus, uskonto, ideologia, kotiaskareet tai mikä tahansa asia, joka suuntaa pariskunnan huomion toisaalle ja joka samalla saa kumppanit näkemään toi-sensa uudessa valossa. (Kiiski 2011.) Saman ilmiön on tutkimuksessaan todennut myös Kontula, jonka mukaan tämä saattaa merkitä elämän arvojen tai päämäärien muuttu-mista siinä määrin, että se romuttaa parin keskinäisen kunnioituksen. Jos suhteessa oli ollut muitakin ristiriitoja, saattoivat myös seksuaaliset ongelmat olla eroon johtavia teki-jöitä. Erityisesti naisilla yhdeksi eron merkittäväksi syyksi nousee puolison alkoholin käyttö. (Kontula 2013.)

2.4 Erojen seuraukset

Ero vaikuttaa perheen lasten elämään läpi heidän lapsuutensa. Ongelmia saattaa ilmetä muun muassa psykosomaattisina sairauksina, huonona koulumenestyksenä, huumeiden käytön aloituksena tai rikollisuutena. Eron kokeneiden lasten ahdistus saattaa lisääntyä eivätkä he itse kykene sitoutumaan ihmissuhteisiin. Vaikutukset eivät välttämättä näy heti eron jälkeen vaan pitkällä aikavälillä, yleensä kahden – kolmen vuoden kuluttua. Tutkimusten mukaan lasten emotionaalinen vakaus saavutetaan paremmin, mikäli molemmat vanhemmat ovat aktiivisia toimijoita lasten elämässä eron jälkeen. (William & Lewis 2001.) Kalmijnin (2016) mukaan avioeron kokenut nuori on vähemmän aikuisena tekemisissä vanhempiensa kanssa kuin ei eron kokenut. Nämä tutkimustulokset toistuvat seitsemässä maasta yhdeksästä tutkitusta maasta Euroopassa. Alonzon ja kumppaneiden (2014) mukaan myös itsemurhayritysten ja alkoholin väärinkäytön on tutkittu olevan yhteydessä vanhempien eron kokeneisiin lapsiin. Bernaldi ja Radli (2014) tutkivat 14 maassa vanhempiensa eron kokeneiden lasten koulutusmahdollisuuksia ja tulosten mukaan korkeakoulu opintoihin suuntaaminen aikuisena on näiden perheiden lapsilla vähäisempää.

Kaikki eroperheiden lapset eivät kuitenkaan ole onnettomia, eikä pidä ajatella, että kaikki on mennyttä eron takia. On paljon onnellisia erolapsia ja onnettomia ydinperheessä kasvaneita lapsia, asiat eivät ole yksiselitteisiä, toteaa Stolbow (2014). Paras apu lapsen kriisissä on oman eronsa selvittänyt ja tasapainon löytänyt vanhempi. Ero voi olla joskus myös hyvä ratkaisu, erityisesti jos parisuhde raskauttaa ja vaikeuttaa vanhemmuutta liiksi tai liiallinen riitely on tuonut perhe-elämään ylitsepääsemättömiä ristiriitoja. Näiden tekijöiden uuvuttama lapsi saattaa eron jälkeen selviytyä paremmin koulunkäynnistä ja normaaliin kasvuun liittyvistä kriisitilanteista. (Stolbow 2014, 223-226.)

2.5 Erosta selviytyminen

Kaikki vanhemmat haluavat ajatella erossa lastensa parasta, mutta he tarvitsevat siihen tukea. Molempia vanhempia pitää kuunnella ja tukea heitä siihen, että molemmat säilyi-

sivät lapsen elämässä ja lapsen etu olisi ensisijainen. Myös lapsen toiveita pitää kuunnella ja tukea lasta säilyttämään omat sosiaaliset suhteensa. Vanhempia pitää rohkaista kertomaan lapsille totuus erosta lapsen iän ja ymmärryksen mukaan, sillä jo yli viisi vuotias lapsi näkee mitä perheessä on meneillään. Lasten kanssa työskentelevien aikuisten koulussa ja harrastuksissa tulisi tietää, että lapsen vanhemmat ovat eronneet. (William ym. 2001.)

Emeryn (2006) mukaan avioeron kokeneet voidaan jakaa kolmeen ryhmään. Yhteistyökykyinen eronnut pari suojelee lastaan, osallistuu yhteiseen lapsen kasvatukseen sekä juhliin. He kykenevät asettamaan omat ongelmansa sivuun. Toinen ryhmä eron kokeneita vanhempia on etäinen pari. He eivät ole keskenään juuri ystäviä, muttei vihollisiaakaan. Katkera eronnut pariskunta puolestaan ei ole purkanut emotionaalista parisuhdettaan ja siitä syystä tämä on kaikkein vaikein ja lapsille haitallisin erotyyppi.

Miehet kokivat keskeiseksi erosta selviytymisen tekijäksi hyvän suhteen omiin lapsiin, erityisesti aikuistuviin ja aikuisiin lapsiin. Juuri näiden aikuistuvien lasten on tutkittu useimmiten haluavan jäädä asumaan isänsä luokse eron jälkeen. Miehet myös herkästi tyytyvät siihen että, lapset jäävät äidin huoltajuuteen eron jälkeen, vaikka toivoisivat toisin. Miesten on myös vaikea keskustella erosta lastensa kanssa. Miehet käyttävät tulosten mukaan vain vähän ulkopuolista ammattiapua selviytyäkseen avioerosta tai sen seurauksista. Tämä ei johdu siitä, ettei tarvetta olisi, vaan siitä etteivät he usko sen johtavan käytännössä parempaan lopputulokseen. Siksi kynnys ammattiapuun turvautumiseen erotilanteessa saattaa miehillä olla korkea ja avun hakemista saatetaan pitää epämiehekkäänä. (Koskela 2012.)

Hokkasen (2005) tutkimus osoittaa, että yhteishuoltoon eron jälkeen kaivataan ulkoapäin tulevia sääntöjä helpottamaan etenkin alun tunnekuohuisia aikoja. Huolellisesti tehdyillä huolto- ja tapaamissopimuksilla pystytään turvaamaan lasten yhteydet molempiin vanhempiinsa. Kun arki saadaan sujumaan sopimusten ja tarkkojenkin sääntöjen mukaan hyvin, voidaan niistä ajan myötä helpommin joustaa. Sopimuksilla on merkitystä eron jälkeen, todetaan myös Kääriäisen (2008) tutkimuksessa. On kuitenkin mahdollista, ettei sopimuksia noudateta ja se lisää katkeruutta vanhempien välille. Sopimusten tekeminen ei aina ole yksinkertaista ja toinen vanhempi saattaa kokea jäävänsä alakynteen. Vaakakupissa on oma vanhemmuus ja lapsen oikeus vanhempiinsa.

2.6 Eroauttamisen palvelut

Yhdysvaltalaisten tutkimusten mukaan erojärjestelmä on pitkälti luotu tukemaan äitien taloudellista hallintaa ja huoltajuutta ja järjestelmän on pelätty jopa heikentävän lasten pääsyä isänsä luo. Vasta myöhemmissä tutkimuksissa on otettu huomioon myös lasten etu ja isien oikeudet tavata lapsiaan. (William ym. 2001.) Suomalainen eroauttamisjärjestelmä tarjoaa vanhemmille useita eri vaihtoehtoja lapsen asioiden ratkaisuun ja sopimuksien tekoon. Keskeisin viranomaistoimija tässä on kotikunnan lastenvalvoja ja tutkimusten mukaan noin 90 prosenttia kaikista huolto- ja tapaamissopimuksiin liittyvistä neuvotteluista käydään sosiaalitoimessa. (Aaltonen 2015, 26.)

Kansainvälisesti eroauttamisen palveluja on kehitetty monissa maissa. Belgiassa on luotu seitsemän askeleen ohjelma -Separation School. Ohjelman tavoitteena on olla inhimillinen ja emotionaalisesti kestävä. Ohjelman ensimmäisessä istunnossa selvitetään avioeromenettely ja annetaan tietoa oikeudellisista näkökulmista sekä sovittelusta. Toisena aiheena on vanhemmuus eron jälkeen. Kolmas istunto käsittelee oman elämän jatkumista, mitä seuraavaksi ja miten löytää tasapaino eron jälkeen. Neljännessä istunnossa laaditaan konkreettinen suunnitelma lasten järjestelyjen suhteen ja viidennessä pohditaan asumista uudessa elämänvaiheessa. Kuudes istunto keskittyy taloudellisiin ja hallinnollisiin järjestelyihin. Seitsemäs ja viimeinen istunto on ratkaisujen tekoa ja lopullista päätöstä koskeva istunto. (De Scheidingsschool). Australiassa käytössä on ”Share the care, Parenting Plan” -järjestelmä, joka on niin sanottu kirjallinen vanhempainraportti. Se on suunniteltu auttamaan vanhempien eron jälkeisen kirjallisen sopimuksen laadintaa sekä auttamaan vanhempainvastuun käytännön kysymyksissä. (Rogers ym. 2017). Hollannissa on otettu käyttöön vuonna 2015 Rechtwijzer.nl -palvelu, joka on kokonaan verkossa tapahtuva eropalvelukokonaisuus. Käyttökokemukset ovat tähän asti olleet positiivisia. Erityisesti positiivista huomiota ovat herättäneet asiakaslähtöinen kokonaiskuva, yksilöllinen verkkoneuvonta, puolisoiden keskinäinen työskentely verkossa sekä asiantuntijoiden apu sähköisesti. (Uitelkaar.nl.)

Vastaavaa kehittämistyötä on luvassa myös Suomeen. Suomessa ollaan ottamassa laajasti käyttöön vanhemmuussuunnitelmaa, joka on nyt koeversio -vaiheessa. Se on tarkoitettu tueksi ja apuvälineeksi eron jälkeiseen vanhemmuuteen. Suunnitelman tarkoitus

on auttaa vanhempia keskustelemaan asiallisesti lasten arjen sujumisesta eron jälkeen sekä auttaa vanhempia asioiden järjestämisessä ja keskinäisessä työnjaossa niin, että molemmat tietävät omat vastuunsa. Lomake ohjaa vanhempia näkemään keskenään sovittavat asiat nimenomaan lapsen näkökulmasta. (STM 2016.)

Suomessa eroauttamisen palveluja ovat kunnissa toteuttamassa muun muassa lastenvalvojat ja sosiaalityöntekijät, perheneuvolan työntekijät, järjestöjen ja seurakuntien työntekijät sekä oikeusaputoimiston juristit. Kuntien kasvatus- ja perheneuvoloissa työntekijät antavat keskustelutukea vanhemmille ja lapsille. Kuntien sosiaalityöntekijät ja lastenvalvojat tekevät lapsen huoltoon liittyviä sopimuksia sekä tukevat ja auttavat eron kohdanneita vanhempia ja lapsia ja ohjaavat heitä sovitteluun, vertaisryhmiin ja eroseminaareihin. Myös muut julkiset palvelut, kuten psykologit tai psykiatriset sairaanhoitajat nousivat Kontulan tuloksissa esille eroauttamisen palveluita selvitettäessä. Lähes kaikki lapsiperheet tavoittava universaali neuvola tarjoaa myös ainutlaatuisen mahdollisuuden perheiden auttamiselle ja vanhemmuuden tukemiselle (Tuominen 2016, 76-77). Suurimmissa kaupungeissa on organisoitu apua tarjoamaan erilliset pari- ja perheterapiayksiköt, jotka ovat asiakkaalle maksuttomia. Näiden palveluiden kysyntä on kasvussa ja terapiaan haakeutuminen on nykyään aiempaa luonnollisempaa. (Avomaa 2008; Taimi 2015; Kontula 2013.) Mannerheimin Lastensuojeluliitto on vahvana toimijana mukana osana monien kuntien eroverkostoa (Taimi 2015).

Seurakunnan perheasian neuvottelukeskus tarjoaa erovanhemmille keskusteluapua ja monissa seurakunnissa järjestetään myös eroryhmiä ja avioliittoleirejä. Tutkimusten mukaan kirkon parisuhdepalveluille on edelleen paljon kysyntää. Perheneuvonnan käynneistä ei tehdä kirjauksia, joten työntekijän aikaa jää enemmän asiakkaan aitoon kohtaamiseen ja vuorovaikutukseen. (Taimi 2015; Kontula 2013.)

Myös yksityinen sektori ja järjestöt ovat vahvasti mukana eroauttamisen palveluverkossa. Työterveyshuolto ja sen tarjoamat psykologin palvelut ovat Kontulan tulosten (2013) mukaan yksi vaihtoehto. Myös monet kertoivat ottaneensa yhteyttä yksityisesti parisuhdeterapeuttiin, psykoterapeuttiin, psykologiin, psykiatriin tai seksuaaliterapeuttiin.

Väestöliitto oli vahvistanut asemaansa näiden palveluiden tarjoajana. Miesten kriisikeskuksessa Helsingissä kävi kriisivastaanotolla 2003-2006 vuosina yli tuhat miestä ja kaksinkertainen määrä ottivat yhteyttä puhelimitse. Asiakkaista valtaosa oli 25-49 vuotiaita perheellisiä miehiä ja heistä nuorempia vaivasivat erityisesti parisuhdekriisit ja eron jälkeiset ongelmat. (Avomaa 2008.) Miessakit Ry:n ylläpitämä Erosta Elossa on valtakunnallinen palvelu, joka tukee ja opastaa miehiä ero-ongelmien käsittelyssä ja niistä selviämisessä. Palvelu tarjoaa keskustelua, neuvontaa ja vertaistukea niihin lukuisiin kysymyksiin, joita herää parisuhteen uhatessa päättyä, ero-prosessissa ja ajassa eron jälkeen. Yhtenä keskeisenä tavoitteena palvelulla on turvata lapsen ja isän suhteen jatkuminen myös eron jälkeen. (Miessakit Ry.)

Oikeusaputoimiston juristien tehtävä on auttaa vanhempia riitaisissa eroasioissa (Taimi 2015). Juristin puoleen on hyvä kääntyä sellaisen eroavan, joka epävarma omista juridisista oikeuksistaan. Valtion oikeusaputoimistolla on käytössään myös puhelimitse saatava oikeusapuohjaus. Juridista apua saa oikeusaputoimiston lisäksi lakiasiantoimistoista, mutta riitelevien tulisi etukäteen pohtia, millaisista asioista todella kannattaa riidellä juristien välityksellä sekä henkisten että taloudellisten uhrausten takia. (Avomaa 2008.)

Vanhempien välisten ristiriitojen tiedetään olevan riskejä lapsen hyvinvoinnille ja kehitykselle. Tämän takia eroja on jo pitkään pyritty ratkaisemaan sovinnollisesti. Elleivät vanhemmat pääse sopimukseen, he voivat hakeutua lakisääteiseen perheasioiden sovitteluun. Selvitysten mukaan Suomessa kuntien sovittelupalvelut ovat monin paikoin riittämättömät ja ne tunnetaan huonosti. Sovittelu on sisällöllisesti vaikea hahmottaa ja se sekoitetaan herkästi muihin neuvonta- ja ohjauspalveluihin. Myös perheasiainsovittelijoiden koulutukset poikkeavat toisistaan, minkä vuoksi sitä toteutetaan vaihtelevalla taidolla ja menetelmillä. (Aaltonen 2015, 26-27.) Eroasioiden sovittelussa naisten ja miesten tarpeet näyttävät usein hyvinkin erilaisilta. Myös raha ja taloudelliset asiat ovat merkittävässä roolissa eron jälkeen. Raha koettiin myös luottamuksen osoituksena eronneiden vanhempien välillä, jotka eivät muuten toisiinsa luottaneet. Ongelmat elatusmaksuissa eivät ole pieniä, sillä kuntien elatusvelvollisilta perittävää elatusapuvielkaa on vuosien saatossa muodostunut satoja miljoonia euroja. (Hokkanen 2005.)

Mikäli perheasioiden sovittelulla ei päästä toivottuun sopimukseen, voi perhe viime kädessä saattaa erimielisyydet tuomioistuinten ratkaistaviksi. Esimerkiksi juuri elatusavun määrää koskevia riitatilanteita käsitellään tuomioistuimissa runsaasti. Auvinen (2006, 254) on väitöskirjassaan jakanut huoltoriidat kolmeen eri tyyppiin eli tasapeliriitoihin, psykososiaalisiin riitoihin ja patologisiin riitoihin. Huoltoriitaoikeudenkäynnit ovat monimutkaistuneet ja vaikeutuneet vuosien saatossa monien eri syiden ansiosta. Oikeudenkäynnit ovat kestoltaan pitkiä ja kuormittavat niin perhettä kuin monia viranomaisia. (Aaltonen 2015, 28-29)

Taimen (2015) tulokset osoittavat, että Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen osaston kehittämä perhetapaamistoiminta on löytänyt paikkansa yhtenä eropalvelujen muotona Tampereella. Perhetapaamistoiminta koettiin vanhempien keskuudessa hyvänä ja tärkeänä toimintana ja tämän palvelun avulla voidaan pitää lapsen suhdetta yllä toiseen vanhempaan eron kohdatessa perhettä. Vanhemmat näkevät perhetapaamistoiminnan välipysäkkinä eroperheen elämässä. Perhetapaamistoiminnassa on tarkoitus, että etävanhempi aloittaa lapsen tapaamiset tapaamispaikassa, josta ne siirtyvät vähitellen etävanhemman omaan kotiin vanhempien välisen luottamuksen vahvistuessa.

Eroryhmien tarkoituksena on opettaa vanhempaa ottamaan vastuuta omasta elämästään. Kokemusten jakaminen toisten samassa elämäntilanteissa olevien kesken voi olla merkittävä apu erokriisistä selviytymiseen. Ryhmässä voidaan laatia jokaiselle tavoiteohjelma. Eroryhmiä järjestää muun muassa Yksinhuoltajien ja elatusvelvollisten liitto, Pienperheyhdistys, perheneuvolat ja monet järjestöt. Suomalainen eroseminaari sen sijaan on kehitetty amerikkalaisen professori Bruve Fisherin eroryhmämetodin pohjalta. Siinä on kyse opetuksellisesta menetelmästä, jossa yhdistyvät koulutetun vetäjän taito sekä ryhmästä saatava vertaistuki. Erinäisten projektien ja hankkeiden avulla luodaan uusia toimintamalleja eroperheiden ja eroa harkitsevien auttamiseksi. Apua ja neuvoja saa myös puhelimitse ja netistä. Auttavia puhelimia ja nettisivuja ja -palveluja on monilla järjestöillä, kuten Eroperhe ja MLL. Tarjolla on myös erilaisia verkkoseminaareja eroon liittyen. (Avomaa 2008; Stolbow 2014, 17.)

3 KEHITTÄMISPROJEKTIN TAUSTA

Tämän kehittämisprojektin lähtökohtana oli Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma ja siihen kuuluva Lupa auttaa! -hanke. LAPE on Suomen hallituksen linjaama kärkihanke, jossa tehdään muutosta kohti lapsi- ja perhelähtöisiä palveluita sekä lapsen oikeuksia vahvistavaa toimintakulttuuria lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin sekä heidän omien voimavarojen vahvistamiseksi. Kärkihankkeen lähtökohtana on ottaa tähänastinen lapsiperheiden parissa tehty työ huomioon, mutta tehdä pysyvää muutosta kokonaisvaltaisesti ja pitkäjänteisesti koko lapsiperheiden palvelukokonaisuuteen niin paikallisesti, alueellisesti kuin valtakunnallisestikin. LAPE -työssä huomioidaan jo olemassa oleva lapsi- perhepalveluiden muutosohjelman tavoitteiden mukainen toiminta ja palvelumuodot. Ensisijaisesti kyse on nykyisten lapsi- ja perhepalveluiden palvelumuotojen ja toimintojen paremmasta yhteensovittamisesta ja ohjauksen vahvistamisesta hallinto- ja aluerajat ylittävästi. (STM 2016, 2, 5-6.)

Lupa auttaa! -muutosohjelma on osana maakunnallista kehittämistyötä Varsinais-Suomessa. Hankkeeseen osallistuvat kaikki Varsinais-Suomen 27 kuntaa. Lupa auttaa! -hankkeen päätavoitteena on luoda nykyistä lapsi- ja perhelähtöisemmät, vaikuttavammat, kustannustehokkaammat ja paremmin yhteen sovitettut palvelut. Lapsen etu ja vanhemmuuden tuki ovat ensisijaisia. Peruspalveluita vahvistetaan ja siirretään painopistettä ehkäiseviin palveluihin ja varhaiseen tukeen. Kehittämisen keskiössä on asiakas. Hankkeessa kehittäminen kohdistuu neljään kehittämisosioon, jotka ovat

- perhekeskustoimintamallin kehittäminen ja käyttöönotto,
- erityis- ja vaativan tason palvelujen kehittäminen,
- lapsen oikeuksia ja tietoperusteisuutta vahvistava toimintakulttuurin muutos,
- varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitos lapsen ja nuoren hyvinvoinnin tukena.

Kunnat kokoavat LAPE -ryhmät, jotka ohjaavat, edistävät, koordinoivat, seuraavat ja arvioivat kunnassa tehtävää lapsi- ja perhepalveluiden muutostyötä. Maakunnallinen LAPE -ryhmä ja kuntakohtaiset LAPE -ryhmät tekevät tiivistä yhteistyötä hankkeen aikana. (Lupa auttaa -hankesuunnitelma 2016.)

Matalan kynnyksen palveluita kehitetään maakunnallisesti luomalla toimiva perhekeskustoimintamalli. Perhekeskusmallin kehittämisessä huomioidaan maahanmuuttajataustaisten lasten, nuorten ja perheiden tarpeet sekä erotilanteiden palveluiden saatavuus. Lupa auttaa- hankkeessa perhekeskustoimintamalli ymmärretään niin, että se toimii lapsiperheiden palveluiden verkostona ja voi koota palveluja samoihin toimitiloihin. (Lupa auttaa hankesuunnitelma 2016.) Yhtenä tavoitteena osana perhekeskusmallin kehittämistä on eroauttamisen palvelujen kehittäminen ja se valikoitui kehittämistyöni kohteeksi.

3.1 Kehittämiprojektin tavoite ja tarkoitus

Kehittämiprojektin tavoite oli Lupa auttaa! -hankkeen mukaisesti uudenlaisen eroauttamisen mallin luominen yhdessä eroauttajien verkoston kanssa. Kehittämiprojektin tarkoituksena oli selvittää eropalveluiden tuottajat ja eropalveluiden nykytilanne Vakka-Suomessa. Kehittämiprojektissa koottiin eroauttajien verkosto ja yhdessä verkoston kanssa kehitettiin eroauttamisen malli.

Lisäksi tarkoituksena oli tuottaa sisältöä Vakka-Suomen kuntien nettisivuille eroauttamisesta ja sen palveluista. Mallin avulla perhe osaa paremmin etsiä erotilanteessa itselleen ja omille sen hetkisille tarpeilleen oikean avun. Myös ammattilaisen on helpompi mallin avulla ohjata perhe oikeiden palveluiden piiriin.

3.2 Ohjausryhmän kuvaus

Kehittämiprojektin ohjausryhmään kuului tutor opettaja Turun Ammattikorkeakoulusta, Lupa auttaa! -hankkeen hankepäällikkö sekä perhekeskusagentti ja Uudenkaupungin perhekeskuksen tiiminvetäjä/ sosiaalityöntekijä. Jälkimmäisenä mainittu tiiminvetäjä toimi myös kehittämiprojektin mentorina. Mentorilla on koulutusta eroauttamisesta muun muassa uusperheneuvoja- ja Fasper-sovittelija -koulutus. Ohjausryhmä kokoontui kehittämiprojektin aikana kolme kertaa. Tapaamisten sisältö muodostui sen hetkisen

projektin vaiheen mukaan, esimerkiksi suunnitelman hyväksyntä ja eroauttamisen mallin valmistelu. Tähän kehittämisprojektiin ei perustettu erikseen projektiryhmää, koska eroauttajien verkosto pystyi toimimaan myös projektiryhmänä ja tukemaan kehittämisprojektin etenemistä ja onnistumista. Mentorointisuunnitelma ja raportti on laadittu erikseen ohjeiden mukaisesti. Mentori on antanut myös vaadittavan työelämälausunnon. Kehittämisprojektin toimeksiantosopimuksen allekirjoitti Lupa auttaa! –hankkeen hankepäälikkö.

4 KEHITTÄMISPROJEKTIN TOTEUTUS

Kehittämiprojektin aiheen valinta selkeytyi ja sen tarkempi jäsentely käynnistyi helmimaaliskuun aikana 2017. Kirjallisuuskatsauksen laatiminen käynnistyi samaan aikaan maaliskuun aikana ja katsaus valmistui toukokuussa 2017. Kehittämiprojektin aihe ja kirjallisuuskatsaus esitettiin seminaarissa 16.5.2017. Projektin seuraavassa vaiheessa, elokuussa 2017 käynnistyi taustaselvitystyö eropalveluihin ja siihen liittyvän verkoston osalta. Verkosto määriteltiin ja kutsut verkoston edustajille postitettiin 25.8.2017.

Kehittämiprojektin ohjausryhmä hyväksyi projektisuunnitelman ja toimeksiantosopimus allekirjoitettiin 4.9.2017. Eroauttajien verkosto kokoontui 25.9.2017. Verkostossa määriteltiin eroauttamisen ammattilaisten nykyiset eroauttamisen työmenetelmät ja -keinot ja kuultiin sekä dokumentoitiin asiantuntijoiden näkemykset tulevasta eroauttamisen mallista ja toiveet verkoston jatkotyöskentelystä.

Varsinainen suunnitelmaseminaari toteutui 31.10.2017. Eroauttamisen mallin ja aineiston työstäminen jatkui loka- joulukuun välisenä aikana ja ensimmäinen versio eroauttamisen mallista valmistui joulukuussa 2017. Toinen ohjausryhmätapaaminen toteutui 11.12.2017. Eroauttajien verkosto kokoontui väliseminaarissa 19.1.2018, jossa eroauttamisen malli arvioitiin ja esitettiin jatkokehittämisehdotukset. Mallin arviointiin haluttiin ottaa mukaan myös kokemusasiantuntijat. Tämän seurauksena koottiin asiakasraati, joka osallistui mallin arviointiprosessiin. Eroauttamisen malli valmistui helmikuussa 2018 ja samalla kirjoitettiin kypsyysnäyte eli artikkeli, joka julkaistiin mediatiedotteena. Artikkelijulkaistiin Vakka-Suomen alueen paikallislehdissä. Eroauttamisen malli julkaistiin myös kuntien nettisivuilla maaliskuun 2018 aikana. Kehittämistyö raportti valmistuu toukokuussa 2018. Kehittämiprojektin eteneminen on kuvattu liitteessä 3.

4.1 Eropalveluiden tuottajat ja nykytilanne Vakka-Suomessa

Vakka-Suomi on reilun 31 000 asukkaan seutukunta, joka koostuu Kustavin, Laitilan, Pyhärannan, Taivassalon, Uudenkaupungin ja Vehmaan kunnista. Seutukunnan keskuksena pidetään Uttakaupunkia, joka on Vakka-Suomen suurin kunta reilulla 15 000 asukkaalla. (Varsinais-Suomen liitto.) Vakka-Suomen kunnissa on monipuolinen kattaus eroauttajia. Kunkin kunnan sosiaalitoimessa toimii lastenvalvoja ja sosiaalityöntekijöitä lastensuojelussa ja aikuissosiaalityössä, jotka tarvittaessa auttavat eron kohdatessa perhettä. Vakka-Suomen alueella toimii kaksi perheneuvola, Laitilassa ja Uudessakaupungissa. Uudenkaupungin perheneuvola palvelee myös Vehmaan, Taivassalon, Kustavin ja Pyhärannan kuntalaisia. Sosiaalihuoltolain mukaista ennaltaehkäisevää perhetyötä kunnissa on järjestetty erilaisin tavoin ja resurssein. Uudessakaupungissa terveystalujen alla toimiva perhekeskus tarjoaa moniammatillista ennaltaehkäisevää tukea lapsiperheille ilman, että perheeltä edellytetään lastensuojelun asiakkuutta. Toisessa Vakka-Suomen kaupungissa Laitilassa on myös panostettu perhekeskus -tyyppisen työn kehittämiseen. Kaupunkiin on palkattu uutena toimijana muun muassa perhevalmentaja. Perhekeskustyö liittyy vanhemmuuden tukemiseen, lasten hoidon ja kasvatuksen ohjaamiseen, kodin arjen ja arkirutiinien hallintaan, perheen toimintakyvyn vahvistamiseen uusissa tilanteissa, perheen vuorovaikutustaitojen tukemiseen ja sosiaalisten verkostojen laajentamiseen tai syrjäytymisen ehkäisyyn. Perhetyö on pitkäjänteistä, kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista perheiden tukemista. (Sosiaalihuoltolain soveltamisopas 2016.) Myös neuvolat, varhaiskasvatus ja koulu ovat osa lapsiperheiden palveluverkkoa Vakka-Suomen alueella. Seurakunnan perheasiain neuvottelukeskus tarjoaa tukea eroaville tai eroa harkitseville pariskunnille kaikkien Vakka-Suomen kuntien asukkaille. Kuntalaisilla on mahdollisuus myös oikeusapuun Uudenkaupungin oikeusaputoimistosta.

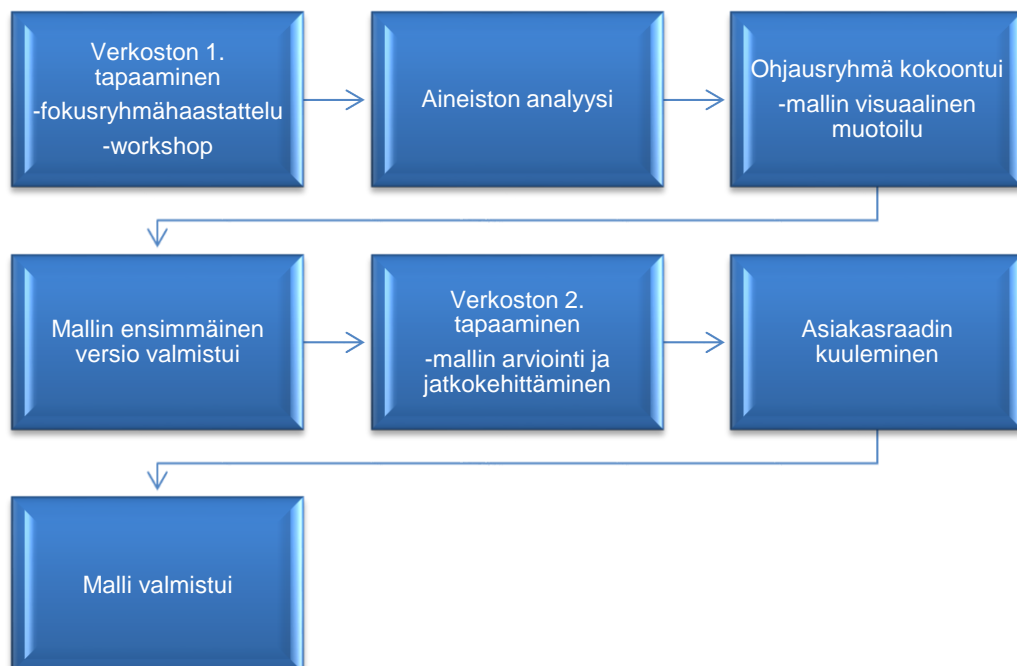
4.2 Eroauttajien verkoston koonti

Eroauttajien verkosto kutsuttiin koolle luomaan verkostotyönä eroauttamisen uudenlaista mallia. Kutsut eroauttamisen verkostoon lähetettiin sähköpostitse perheneuvoloihin (Laitila ja Uusikaupunki), kaikkien kuntien lastenvalvojidelle tai johtaville sosiaalityöntekijöille

(riippuen tehtävistä ja nimikkeistä), Rauman oikeusaputoimistoon Uudenkaupungin toimipisteeseen ja Uudenkaupungin seurakunnan perheasiain neuvottelukeskukseen. Eroauttajien verkostoon ilmoittautui 11 eroauttamisen parissa työskentelevää ammattilaista. Kaikkien kuntien palvelut olivat edustettuina verkostossa. Jäsenistä kaksi oli lastenvalvojaa, kaksi perheneuvolan psykologia, kaksi perheneuvolan psykiatrista sairaanhoitajaa, yksi perheneuvolan sosiaalityöntekijä, kaksi julkista oikeusavustajaa, yksi sosiaalihuollon perhetyöntekijä ja yksi perheasiain neuvottelukeskuksen työntekijä. Henkilöt eivät olleet kaikki toisilleen etukäteen tuttuja.

4.3 Eroauttamisen mallin kehittäminen

Eroauttamisen mallin kehittäminen toteutettiin moniammatillisesti ja asiakaslähtöiset tarpeet huomioiden. Mallin kehittämisen prosessi eteni systemaattisesti (kuvio 1). Mallin sisällön kehittämisessä hyödynnettiin myös kirjallisuuskatsauksen tuottamaa tietoa.

Kuvio 1. Eroauttamisen mallin kehittämistyön vaiheet

4.3.1 Eroauttaja verkoston ensimmäinen tapaaminen

Ensimmäinen tapaaminen järjestettiin Uudenkaupungin neuvolan kokoushuoneessa. Tapaaminen oli suunniteltu etukäteen huolella ja se eteni suunnitelman mukaisesti. Ensimmäisenä käytiin läpi lyhyt esittäytymiskierros, jonka jälkeen esiteltiin kuulijoille tätä kehittämisprojektia ja taustoja siihen liittyen. Seuraavaksi puheenvuoron piti Lupa auttaa! -hankkeesta Minna Maanpää, joka esitteli hanketta ja sen tavoitteita lyhyesti.

Fokusryhmähaastattelu

Mallin kehittämistä varten kehittämisprojektissa kerättiin fokusryhmähaastattelulla ja workshop –menetelmällä eroauttajien jäseniltä tietoa toiminnan kehittämisen taustalle.

Fokusryhmähaastattelu (focus group interview/discussion) on haastattelijan valikoidussa ryhmässä ylläpitämä ja johtama ryhmäkeskustelu, joka etenee suunnitellun haastattelu-rungon mukaisesti. Sen avulla pyritään saamaan aikaan mahdollisimman paljon keskustelua osallistujien välille, sillä keskustelu muodostaa tutkimusaineiston. Se on menetelmänä hyvin joustava ja soveltuu vastaamaan hyvinkin erilaisiin tutkimuskysymyksiin sekä soveltuu hyvin menetelmäksi myös kehittämistyöhön. Sen avulla pyritään ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä. Sillä on vakiintunut käyttötarkoitus terveydenhuollon ammattilaisten ajattelutavan ja toiminnan tutkimuksessa. Sitä on opittu Suomessa käyttämään myös tutkimuksessa, jonka avulla pyritään kehittämään palveluja, toimintaa tai esimerkiksi terveystietoa. (Mäntyranta & Kaila 2008; Salonen ym. 2017, 57.)

Haastattelijan henkilökohtaisilla ominaisuuksilla, ammattitaustalla ja kokemuksella voi olla suuri vaikutus haastattelujen onnistumiseen ja kerätyn aineiston laatuun (Mäntyranta & Kaila 2008). Tässä tapauksessa haastattelijan hyvä valmistautuminen ja henkilökohtaiset ominaisuudet osoittautuivat riittäväksi onnistumisen kannalta. Myös aiheen tietämys ennalta osoittautui tärkeäksi, mutta huippuasiantuntijuutta haastattelijalta ei odotakaan. Haastattelijalla onnistui luomaan turvallisen ja sallivan ilmapiirin, jossa kaikilla oli mahdollisuus erilaisten käsitysten ja mielipiteiden esittämiseen. Fokusryhmä haastattelussa ei törmätty tutkimuseettisiin haasteisiin. Haastattelijalla oli käytössä haastattelu-runko, jossa oli 3 teemaa. Konekirjoittaja dokumentoi haastattelut kirjallisesti.

Ryhmän fokuoitouminen tässä tapauksessa helpottui ammattitaustan ja ennalta tiedettyjen tavoitteiden ja sovittujen asioiden valossa. Fokusryhmähaastattelun tavoitteena oli erilaisten näkökulmien esille saaminen. Haastattelijan tehtävänä oli mahdollistaa erilaisten käsitysten ja mielipiteiden esille tuominen. Fokusryhmähaastattelun aineisto ei sinänsä edellytä mitään tiettyä analyyttistä tutkimustapaa. Tulokset esitetään teema-alueina, teoreettisena mallina sekä suorina lainauksina. Teema-alueisiin liitetään usein esimerkkejä, jotka kuvastavat sisältöjä. Fokusryhmähaastattelun tarkoitus on tuottaa monipuolinen aineisto, jota ei olisi saatavissa muilla tutkimusmenetelmillä. (Mäntyranta & Kaila 2008.)

Work shop

Usein fokusryhmähaastattelu yhdistetään johonkin toiseen menetelmään ja tässä tapauksessa toisena menetelmänä oli työpaja eli workshop. Tämä eri menetelmien yhdistäminen lisää tulosten luotettavuutta. (Mäntyranta & Kaila 2008.) Työpaja on tapahtuma, jossa osallistujat saatetaan yhteistoimintaan erilaisin vuorovaikutuksellisin menetelmin ja välinein. Pääpainona on mielipiteiden, ajatusten, ideoiden, tietojen ja näkemysten vaihto toimien ja keskustellen. (Salonen ym. 2017.) Työpajoissa lähdettiin työstämään ennalta määriteltyjä aiheita pienissä ryhmissä. Kahdessa ryhmässä oli neljä ja yhdessä kolme osallistujaa. Työpajoissa oli paperia ja kyniä, joten osallistujat kirjasivat ajatuksiinsa suoraan paperille. Tavoitteena oli syventyä pienemmissä ryhmissä teemoihin, joita haluttiin selvittää ja jäsentää mallin kehittämistä varten.

4.3.2 Fokusryhmähaastattelun ja work shopin tulokset

Fokusryhmähaastattelu

Fokusryhmähaastattelun aineisto kerättiin talteen konekirjoittajan avulla. Sen jälkeen se teemoiteltiin ja luokiteltiin. Vastauksia yhdisteltiin ja niistä saatiin teemakohtaisia syn- teesejä. Seuraavassa esitellään haastattelun tulokset teemakohtaisesti.

Miten eroauttaminen/ ero näkyy työssäsi? Millaisia perheitä kohtaat?

Parisuhteet ja perheet ovat kriisiytyneet ja suhteet tulehtuneet. Erot ovat vaikeita eikä mikään yhteistyö toimi ja erimielisyydet kasvavat, riitoja tulee joka asiasta. Vanhemmat vääristelevät toinen toistensa sanoja ja ovat katkeria ja unohtavat huomioida lapset.

Vanhemmat ja lapset menevät eri tahtia eroprosessissa sekä puoliset voivat mennä eri tahtia eroprosessissa. Toiselle ero voi tulla yllätyksenä ja kestää kauan toipua.

Lapset seilaavat kahden kodin väliä eivätkä vanhemmat ymmärrä lasten kannalta uutta tilannetta. Monesti eroperheessä lapset ovat haavoitettuna ja herkillä sekä voivat huonosti. *”Perhe on eron äärellä ja lapset voivat huonosti”*.

Eroauttamisen työ on hektistä ja vastuullista. Yhden vanhemman perheitä on nykyään paljon. Pienessä kunnassa ei ole kollegan tukea lähinnä lastenvalvojan työtä ajatellen. Uusperheet ja heidän arki erottuvat nykyään ja saattavat olla haastavia tilanteita.

Lastenvalvojat lähettävät perheitä perheneuvolaan / perhekeskukseen.

Tämän hetkisiä menetelmiä eroauttamisessa omassa työssäsi?

Vanhemmille annetaan tietoa eron prosesseista, mitä ero merkitsee ja mitä siitä seuraa. Oikeusaputoimistosta kerrotaan faktat erosta ja oikeusprosessista ja sen kestosta (voi olla hyvinkin pitkä), toivotaan toki aina sovintoa. Juristin työssä noudatetaan lakia lasten huoltoon, asumiseen tai elatukseen liittyen, päämies näyttää suunnan. Tuomioistuinsovittelua tehdään ennen käräjäoikeuteen menoa ja tämä on toimiva menetelmä, jossa usein lapsen etu tavoitetaan. *”Ihmiset tulevat oikeusaputoimistoon siinä vaiheessa, kun järki tai keinot tai molemmat loppuvat”*, kertovat julkiset oikeusavustajat.

Yritetään saada rakentavalla tavalla vanhemmat huomioimaan lapset eroasioiden keskellä sekä erottamaan tunteet ja hoidettavat asiat. Puhutaan avoimesti erosta ja siitä miten sen voisi estää. Perheasioiden sovittelu (Fasper) tehdään siihen sitoutuneille vanhemmille. Sovitteluosaamista toivotaan lisää. (Ukissa kaksi, Laitilassa yksi). Työmenetelmiä ovat muun muassa erokortit, rikkinäinen puhelin, muistelukeskustelut sekä parisuhdekortit. *”Perheasioiden sovittelu on uusi asia, jonka toivon lisääntyvän”*, toteaa Fasper -sovittelukoulutuksen omaava sosiaalityöntekijä.

Kartoitetaan perheen tarpeet sekä taloudellinen tilanne. Laaditaan tapaamissopimuksia ja elatusmaksusopimuksia.

Järjestöjä ja heidän palveluitaan pitäisi tehdä tutuksi.

Missä eron vaiheissa/ tilanteissa kohtaat asiakkaita?

Perheitä tavataan monessa eron vaiheessa. Toiveena olisi tavata perhe jo ennen lopullista eropäätöstä, mahdollisimman aikaisin.

Perheasiainneuvottelukeskukseen hakeudutaan monesti jo ennen eropäätöstä, esimerkiksi jos toinen vanhempi on uhannut erolla. *"Pelko ohjaa, vaikei siitä puhuta"*, kertoo perheneuvoja.

Usein perheestä toinen vanhempi soittaa ja kertoo että on erottu ja kysyy neuvoja, mitä sitten pitää tehdä. Lastenvalvoja toivoo molempia vanhempia saman pöydän ääreen eroasioista neuvoteltaessa.

Work shop

Works shop menetelmää apuna käyttäen saatiin verkoston jäsenet osallistumaan aktiivisesti toiminnan kehittämiseen ja saatiin mahdollisimman monia uusia ideoita käsiteltävistä aiheista. Tiedonvaihto ja vuorovaikutus olivat keskeisiä tässä työpajassa. Workshop menetelmällä kerätty aineisto yhdisteltiin teemakohtaisesti ja synteetisomaisesti seuraavasti:

MENETELMÄT (mitä nyt käytössä, mitä toivoisit tulevaisuudessa, uusia innovaatioita)

- Asiat ja tunteet erikseen, asiakkaan aito kuuleminen, toiveet/ ajatukset.
- Valmis sapluuna työntekijöille, jonka lähettää parille ennen tapaamista, sisältää asioita: Mitä minä voin tehdä, että tämä meidän vanhemmuus toimii? Parisuhde, vanhemmuus, tunteet, asioiden hoito. VANHEMMUUSSUUNNITELMA.
- *"Kun parisuhde päättyy, vanhemmuus jatkuu"*

EROAUTTAMISEN POLKU (mikä olisi ideaali tilanne, mitä, missä, milloin)

- Yhteys perheneuvolaan jo, kun perhe miettii eroa.
- Ideaali tilanne olisi vanhempien halu yhteiseen sopimukseen. Ellei halua ole, pitää työntekijän sitä vahvistaa. Yhteys silloin perheneuvolaan, perheasioiden sovittelu.
- Konsultoidaan tarvittaessa oikeusaputoimistoa.
- Infoa eri elämäntilanteiden kriiseistä kaikille jo ennen kriisin tuloa, asioiden normaaliksi tekeminen. Tietoa lapsen tulosta ja parisuhteesta.
- Parisuhdekäynti (neuvolan terveydenhoitaja ja perheneuvola).

MITEN SAADA ASIAKAS PALVELUIDEN PIIRIIN MAHDOLLISIMMAN VARHAIN (yhteydenotot, tietoisuus palveluista, markkinointi)

- Erosivusto netissä, alan toimijoiden esittely ja yhteystiedot, etäohjausta.
- Neuvolassa kysytään kaikkien parisuhteesta.
- Mediat ja lehtijutut.
- Mahdollisuus ottaa omalla työpaikalla puheeksi perheen haasteet, vuorotyön haasteet, lasten haasteet.
- *"Parisuhde on lasten henkinen koti"*

4.3.3 Mallin visuaalinen muotoilu

Kehittämismenetelmillä kerätyn aineiston ja tehdyn kirjallisuuskatsauksen tuottaman tiedon pohjalta lähdettiin rakentamaan mallin informatiivista tietoperustaa ja miettimään, mikä on oleellista ja tärkeäksi koettua ja missä kohtaa vanhemmat kaipaavat lisää tietoa. Aineiston keruu oli onnistunut ja näin ollen mallin suunnittelussa oli helppo edetä visuaalisen muotoilun äärelle.

Mallin visuaaliseen muotoiluun otettiin kantaa ohjausryhmässä. Malli rajattiin rakenteellisesti sellaiseen muotoon, jotta se oli mahdollista toteuttaa tämän kehittämisprojektin

puitteissa. Malli luotiin Canva grafiikka- ja kuvankäsittelyohjelmalla. Canva on selainpohjainen, yksinkertainen ja helppokäyttöinen ohjelma. Sovelluksessa tavoitellaan helppokäyttöisyyttä hyödyntämällä muun muassa valmiita templaatteja ja grafiikkakirjastoa, josta löytyy muun muassa kuvia, symboleita, ikoneita ja sommitelmia. Canvan perusversio on käyttäjälleen ilmainen, mutta lisäominaisuuksia saa rahaa vastaan ja tässäkin työssä jouduttiin hyödyntämään muutamia maksullisia ikoneita. (Metropolia.)

4.3.4 Eroauttajien verkoston toinen tapaaminen

Verkoston toinen tapaaminen oli tammikuussa Laitilan kaupungintalolla. Tapaamisen tarkoituksena oli antaa verkostolle mahdollisuus vaikuttaa mallin lopulliseen asiasisältöön. Eroauttamisen ammattilaisia toiseen verkoston tapaamiseen saapui seitsemän. Tapaamisessa esiteltiin mallin ensimmäinen versio ja mallin arviointi ja jatkokehittämisen suunnitelma. Mallia arvioitiin pienissä kahden tai kolmen hengen ryhmissä. Lisäksi esiteltiin viime kerralla esiin nousseita teemoja, kuten vanhemmuussuunnitelma, uusperhe-neuvonta ja perheasioiden sovittelu. Verkoston tapaamiseen kutsuttiin myös edustaja Turun Ensi- ja Turvakotien liitolta ja hän piti puheenvuoron järjestöjen palveluista Turun seudulla. Verkoston tapaaminen toimi myös opinnäytetyön väliseminaarina ja sen vuoksi paikalle kutsuttiin myös ohjaava tutoropettaja. Ammattilaiset toivoivat kokoontumisten jatkuvan tällä teemalla vielä tulevaisuudessakin. Projektin johtaja kutsuu seuraavaksi joukon koolle alkusyksystä, jolloin teemaksi valikoitui mallin jatkoarviointi ja perheasioiden sovittelun kehittäminen. Tämä kehittämisprojekti on silloin jo valmis, mutta projektin johtaja jatkaa työtä Lupa auttaa! –hankkeessa ja eropalveluiden kehittämisen teemalla Varsinais-Suomessa.

4.3.5 Asiakasraadin kuuleminen

Eroauttamisen mallin kehittämistyöhön koottiin kokemusasiantuntijoista koostuva asiakasraati. Raati pääsi ottamaan kantaa malliin eroauttajien toisen verkostotapaamisen ja heidän tekemiensä kehittämisehdotusten jälkeen. Raati koottiin hankkeessa toimivista

salaisista agenteista eli hankkeen vapaaehtoisista. Vapaaehtoisille lähetetään satunnaisin väliajoin agenttikirje eli uutiskirje. Yhden kirjeen mukana vapaaehtoisille meni pyyntö liittyä eroauttamisen mallin asiakasraatiin. Eron kokeneita halukkaita asiakasraatiin osallistuvia ohjattiin ottamaan yhtyettä projektin johtajaan sähköpostitse. Halukkaita jäseniä raatiin ilmoittautui viisi. Jäsenille lähetettiin sähköpostitse malli ja arvioinnin tueksi annettiin muutamia aihealueita, joita olivat mallin visuaalinen ilme, asiasisältö ja mallin hyödynnettävyys.

Raadin jäsenet pitivät kaikki mallin visuaalisesta ilmeestä. Asiasisältö sai positiivista palautetta. Eräs raadin jäsen kuvasi, miten olisi itsekin eron äkillisesti omaa perhettään kohdanneena tarvinnut juuri tämän tyyppistä koontia palveluista ja vahvistusta sille, mistä mitäkin apua on saatavilla. Eräs vastaaja piti mallia hyvänä, mutta toivoi kuitenkin ammattilaisten panostavan entistä enemmän asiakkaiden aitoon kohtaamiseen. Aihepiiri on selvästi koskettava ja vielä pitkänkin ajan jälkeen merkittävä, sillä muutama vastaaja kertoi omasta eroprosessistaan ja kokemuksistaan vaikkei sitä heiltä odotettukaan. Näitä heidän omia tarinoita ei aineistossa hyödynnetty.

"Mielestäni malli on hyvä. Erilaisia palveluja tarvitaan ja juuri tuon tyylistä "koontia" siitä, mistä mitäkin palvelua saa. "

"Tuo malli näyttää sekä graafisesti että sisällöllisesti todella selkeältä ja hienolta. Sitä on helppo lukea ja siitä olisi itse ainakin hyötynyt aikoinaan, kun asia oli ajankohtainen. Tämä olisi tärkeä malli kummallekin vanhemmalle jaettavaksi. "

4.3.6 Eroauttamisen malli

Kehittämiprojektin edellä kuvattujen vaiheiden tuotoksena valmistui eroauttamisen malli. Valmis malli on julkaistu kuntien kotisivuilla (esimerkiksi <https://uusikaupunki.fi/so-siaali-ja-terveyspalvelut/terveyspalvelut/perhekeskus>). Malli toimii kuntalaisten apuna heidän etsiessään apua eroon liittyviin kysymyksiin. Mediatiedotteen myötä mallin valmistumisesta tiedotettiin alueen paikallislehdissä. Mallista painettiin kuntien ammattilaisten käyttöön kortteja, jotka helpottavat palveluihin ohjautumista. Kortit on toimitettu kaikkiin kuntiin.

EROSSA – VANHEMMUUS JATKUU

OHJAUSTA, TUKEA TAI NEUVONTAA

Eroaminen on prosessi, joka vaatii aikaa. Se on koko perhettä koskeva kriisi, josta selviytymisessä ulkopuolinen apu on usein tarpeen.

Jos parisuhteessanne on pulmia tai harkitsette eroa, ottakaa yhteyttä perhekeskukseen tai Uudenkaupungin perheasiainneuvottelukeskukseen

Perheasioiden sovittelu edistää vanhempien välistä yhteistyötä. Lisätietoa sovittelusta saatte perhekeskuksesta

Tarvitseeko lapsenne apua ero kriisin keskellä? Perhekeskus auttaa perhettänne

Tietoa eroon ja lapsen huoltoon liittyviin käytännön asioihin saatte oman kuntanne lastenvalvojalta

JÄRJESTÖILLÄ ON TARJOLLA MONIPUOLISESTI MATALAN KYNNYKSEN TUKEA

Tietoa ja tukea:

apuaeroon.fi
EETU- chat
Eron ABC -chat
Eroinpuhelin 020 7749800
Eron ABC -illat
Eroneuvo (www.tuentu.fi)

Yhdessä muiden eron kokeneiden kanssa:

Lasten ja nuorten erovertaisryhmät
Hyvä ero -ryhmä & YH-olohuoneet (www.yvpl.fi)
Suomalainen Eroseminaari (Fisher)
Miesten eroryhmä (www.miessakit.fi)
Eetu- vertaistukitoiminta

Keskustelkaa lapsenne kanssa erosta ja korostakaa ettei ero johdu hänestä. Saatte tähän tarvittaessa apua ja tukea perhekeskuksesta

Vanhemmuussuunnitelma on apuväline, joka auttaa ja tukee eron jälkeiseen vanhemmuuteen. www.stm.fi/vanhemmuussuunnitelma

SOPIMUKSET JA HUOLTORIIDAT

Lastenvalvoja laatii kanssanne sopimukset lapsen huollosta, asumisesta ja tapaamisoikeudesta sekä elatuksesta

Ohjausta ja lakiapua saatte Rauman Oikeusaputoimistosta, Uudenkaupungin toimipaikasta puh: 029 566 0480

Tuomioistuinsovittelussa vanhempien välinen konflikti pyritään ratkaisemaan sovinnollisesti edistään lapsen edun toteutumista

Vanhempien väliset huoltoriidat ratkaistaan viime kädessä Varsinais-Suomen kärjαιοikeudessa

Toimiva yhteistyövanhemmuus on molempien vanhempien läsnäoloa lapsen elämässä eron jälkeen. On tärkeää oppia erottamaan menneeseen parisuhteeseen liittyvät tunteet vanhemmuudesta. Tavoitteena on turvata lapselle turvallinen kasvuympäristö erosta huolimatta

LUPA AUTTAA!

1/2018

kuva 1. Eroauttamisen malli

5 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Vanhemmuus jatkuu eron jälkeen, mikä lisää eroauttamisen tarpeellisuutta. Sen tavoitteena on perheen ongelmien ratkaiseminen rakentavalla tavalla (Aaltonen 2015, 349). Erovanhemmuus on vaikeaa ja moniulotteista, mutta jokainen halukas oppii siinä vaadittavat taidot. Tie hyvään erovanhemmuuteen voi olla raskas ja yleensä se vaatii vanhemmalta monien tunteiden, kuten vihan ja surun läpikäymistä. (Stolbow 2014.) Eroamisen tapa on avainkysymys moneen asiaan ja sillä voidaan ennalta ehkäistä monia vaiheita lapsen ja nuoren elämässä. (Stolbow 2014; Alonzo ym. 2014; Bernaldi & Radli 2014.)

Lapsella on aina tarve oman vanhemman taholta tulla nähdyksi, kuulluksi, pidetyksi ja arvostetuksi. Lapsen on tärkeä ymmärtää, että monien muutosten joukossa on myös paljon niitä asioita, jotka eivät muutu ja niistä tärkeimmät ovat äiti ja isä. Lapselle ei saisi muodostua sellaista käsitystä, että ero olisi aiheutunut lapsesta itsestään tai toisen vanhemman typerydestä tai huonoudesta. Molempien vanhempain vanhemmuuden jatkumisen kannalta on tärkeää, ettei kummankaan arvovalta lapsen silmissä kärsi. (Stolbow 2014, 211-215.) Lapsen huomioiminen erotilanteessa ja arjen jatkuminen normaalina erotilanteen jälkeen on tutkimusten mukaan tärkeää, mutta tämä ei aina ole helppoa. Tunteet ja hoidettavat ja sovittavat asiat pitää pystyä erottamaan toisistaan ja tähän vanhempia pitää joskus tukea. (Cohen & Weitzman 2016; Kääriäinen 2008.)

Eroauttamiseen on tarjolla monipuolisesti palveluita, mutta ne ovat asiakkaan kannalta hajallaan ja pirstaleisia. On tarjolla julkisia ja yksityisiä palveluita ja liuta järjestöjen ja seurakuntien palveluita. Eron kohdatessa ja hämmentäessä perheen elämää monella tavalla, voi vanhempain olla todella vaikeaa löytää sopivaa paikkaa ja avun tarjoajaa. Apua pitäisi olla tarjolla silloin kuin asiakas sitä tarvitsee, nopeasti ilman lähetettä ja jonoja. Näin toteaa myös eroauttajien verkosto; perheen tulisi päästä vastaanotolle jo ennen lopullista eropäätöstä. Näiden tosiasioiden myötä olen huomannut, että eropalvelujen kehittäminen on todella tarpeen ja on tärkeää, että se on nostettu omaksi kokonaisuudekseen valtakunnallisessa Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa (LAPE). Kolmas sektori on otettu kehittämistyöhön mukaan alusta asti ja se luo työlle hyvän pohjan, sillä järjestöillä on tarjolla runsaasti ja kattavasti palveluja ja vahvaa ammattitaitoa.

Kunnallisella puolella palveluiden piiriin on monesti jonoja, mutta järjestöjen vertaisryhmät, chatit ja infopuhelimet ovat nopeasti kaikkien saatavilla. Näistä pitää saada tietoa ammattilaisille lisää, kuten verkostossakin todetaan.

Lape –muutosohjelmassa luodaan perhekeskustoimintamalli, joka kokoaa yhteen pirstaleiset palvelut ja yhteistyötä tekevät ammattilaiset. Tämä mahdollistaa monien palveluiden varhaisemman saatavuuden lapsen, nuoren ja perheen hyvän elämän tukemisen kannalta. Tämä vaatii kaikkien toimijoiden tiivistä yhteistyötä. Tavoitteena on edistää jokaiselle lapselle ja nuorelle suotuisaa kasvuympäristöä sekä tukea koko perheen hyvinvointia ja tämä liittyy isosti myös eroauttamisen palveluiden varhaiseen saatavuuteen. (Pulkinen 2018, 3.)

Eroauttajien verkoston perustaminen Vakka-Suomeen osoittautui hyödylliseksi ja tarpeelliseksi. Auttajat eivät tunteneet ennalta toistensa työtapoja, erityisosaamisista tai sitä, kenellä asiakkaalla oli oikeus käyttää mitään palvelua. Maakunta- ja sote –uudistuksen lähestyessä ammattilaisilla ei ollut ongelmia kuntarajojen ylittävien palvelukokonaisuuksien hahmottamisessa tai yhteistyön kehittämisessä. Verkoston yhteistyö muodostui heti ensimmäisessä tapaamisessa tiiviiksi ja projektipäällikön oli helppo päästä tavoitteisiin toimivan työryhmän avulla. Aktiivinen ote projektipäällikön työssä johti hyvään lopputulokseen. Tiedottaminen onnistui verkoston sisällä ja myös kehittämisprojektista ulospäin. Projektipäällikkö ei ollut työn alkaessa projektityön ammattilainen, mutta taidot projekti- ja kehittämistyön osalta ovat kehittyneet huimasti matkan aikana. Asiaosaamista projektipäälliköllä oli kirjallisuuden ja oman työkokemuksen perusteella lapsiperheiden parissa työskentelystä, mutta verkoston jäsenet toivat asiantuntijuuden työn sisältöön. Projektin pitäminen kasassa oli suhteellisen helppoa ja hyvä valmistautuminen ja arvostava kohtaaminen olivat tässä tärkeitä elementtejä. Kehittämissä hyödynnetyt menetelmät antoivat pohjaksi hyvän aineiston, jolla saatiin juuri oikeaa tietoa siihen kysymykseen mikä oli projektin kannalta oleellista. Fokusryhmähaastattelulla saatiin kattava aineisto ja menetelmän valinta tuki aiheessa pysymistä erittäin hyvin. Kysymykset eivät olleet liian tiukasti strukturoituja, mutta silti keskustelu pysyi aiheessa, aikataulu oli riittävä ja kaikki jäsenet saivat sanoa omia mielipiteitään tasaisesti. Konekirjoittajan panos oli myös tärkeä ja näin projektin johtaja pystyi keskittymään keskustelun johtamiseen eikä kirjaa-

minen vienyt huomiota. Hyvällä mentorointisuhteella oli kysymysten ja menetelmien laadintaan suuri merkitys. Mentori piti koko prosessin ajan yllä ajatusta siitä, mitä tietoa tarvitaan, jotta kehittämisprojekti onnistuu.

Kehittämisprojektin tavoite eroauttamisen mallin luomisesta yhdessä verkoston kanssa täyttyi aikataulun mukaisesti. Eropalveluiden kartoituksen tekemistä helpotti se, että projektipäällikkö on työskennellyt pitkään yhdessä kohdeorganisaatioista ja asuu itsekin Vakka-Suomessa. Myös kiinnostus ja tuntemus laajasti lapsiperhepalveluista koettiin avuksi kartoitusta tehdessä. Eroauttamisen malli julkaistiin kypsyysnäytteenä eli artikkelina ja tämän lisäksi mediatiedotteena. Kaikki Vakka-Suomen alueen paikallislehdet julkaisivat uutisen eroauttamisen mallista ja Vakka-Suomen sanomiin tehtiin projektipäällikköä haastattelu. Myös Satakunnassa kiinnostuttiin aiheesta ja Länsi-Suomi julkaisi myös uutisen ja haastatteli projektipäällikköä puhelimitse. Malli julkaistiin myös Twitteerissä ja siellä se keräsi paljon positiivista huomiota. Mallia pidettiin tiiviinä ja informatiivisena, mutta samalla visuaalisesti houkuttelevana ja osuvana. Malli löytyy nyt kaikkien Vakka-Suomen kuntien nettisivuilta sekä ammattilaisten pöytälaatikoista apuna erotilanteissa tarvittavaan palveluohjaukseen.

Verkoston jäsenet kertoivat, että yhteydenpito ja konsultointi ovat lisääntyneet ensimmäisen tapaamisen jälkeen. He kertoivat, että asiakkaita on ollut helpompi ohjata toisen vastaanotolle, koska tietää toistensa kasvot ja toimintatavat sekä erityisosaamiset. Tämä oli projektipäällikölle henkilökohtaisesti tärkeä onnistuminen, koska asiakkaiden auttaminen ja perheiden nopea ja oikea-aikainen avun saaminen ovat tärkeitä kehittämistyön lähtökohtia. Yhteistyön kehittäminen ja sen lisääminen ovat yksi tärkeimmistä tämän kehittämisprojektin onnistuneista elementeistä. Kehittämistyön ei tarvitse aina onnistuakseen olla moniulotteista ja maata mullistavien keksintöjen luomista.

Projektipäällikkö työllistyi tämän kehittämisprojektin aikana Lupa antaa! –hankkeeseen perhekeskusagentiksi ja eroauttamisen kehittäminen jatkuu nyt osana päivätyötä. Vakka-Suomessa tehtyä eroauttamisen seudullista kehittämistyötä esiteltiin huhtikuussa pidettävässä Ero lapsiperheessä –koulutuspäivässä lähes 150 kuulijalle. Työ on herät-

tänyt mielenkiintoa myös Turun eroauttamisen ammattilaisissa ja he ovat ”tilanneet” vastaavaa kehittämistoimintaa. Myös Loimaan seutukuntaan on perustettu eroauttajien verkosto ja projektipäällikkö on kutsuttu jäseneksi Salon seudun verkostoon.

Kehittämiprojektin aikana ei törmätty eettisiin kysymyksiin tai haasteisiin. Eroauttajien verkoston haastatteluissa pidättäytyttiin tarkasti faktatiedoissa eikä asiakastapausten kuvauksiin menty missään vaiheessa työskentelyä. Myöskään asiakasraadista osalta eettiset kysymykset eivät koituneet haasteeksi. Osallistuminen oli vapaaehtoista ja omien tarinoiden kertomiseen tarve lähti täysin vastaajista. Ammattilaisia oli eroauttamisen joukosta kattavasti mukana eroauttajien verkostossa ja se lisää aineiston ja kehittämistyön luotettavuutta. Myös asiakasraadin eli kokemusasiantuntijoiden äänen esiin tuominen lisäsi kehittämiprojektin luotettavuutta.

Kokonaisuutena projektityön lopputuotos palvelee eroa suunnittelevia tai eron kokeneita perheitä. Eroauttamisen palveluun ohjautumista sujuvoittavana ja asiakasta palvelevana tuotoksena eroauttamisen malli ohjaa yhä joustavampaan, nopeampaan ja tarkoituksenmukaisempaan ennaltaehkäisevään tukeen ja korjaavaan avun saantiin.

LÄHTEET

- Aaltonen, A-K. 2015. Huoltoriitojen sovittelu tuomioistuimessa. Helsinki: Kauppakamari.
- Alonzo, D., Thompson, R. G., Stohl, M., & Hasin, D. 2014. The influence of parental divorce and alcohol abuse on adult offspring risk of lifetime suicide attempt in the united states. *American Journal of Orthopsychiatry*, 84(3), 316-320.
- Auvinen, M. 2006. Huoltoriidat tuomioistuimissa: sosiaalitoimi selvittäjänä, sovittelijana, asiantuntijana. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja A-sarja nro 272. Helsinki.
- Avomaa, P. 2008. Eroajan ABC. Hämeenlinna: Minerva Kustannus Oy.
- Bernardi F. & Radl J. 2014. The long-term consequences of parental divorce for children's educational attainment. *Demographic research*. Volume 30. Article 61.
- Cohen G.J. & Weitzman C.C. 2016. Helping Children and Families Deal With Divorce and Separation. *American Academy of Pediatrics*. Volume 138.
- De Scheidingsschool. <http://www.descheidingsschool.be/> Viitattu 2.1.2018.
- Emery, R. 2006. *Renegotiating Family Relationships. Divorce, Child Custody, and Mediation*. Guilford. London.
- Hokkanen, T. 2005. Äitinä ja isänä eron jälkeen. Yhteishuoltajuusvanhemmuus arjen kokemuksena. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Kalmijn, M. 2016. Children's Divorce and Parent-Child Contact: A Within-Family Analysis of Older European Parents. *Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences & Social Sciences*. Volume 71.
- Kiiski J. 2011. Suomalainen avioero 2000-luvun alussa. Miksi avioliitto puretaan, miten ero koetaan ja miten siitä selviydytään? Väitöskirja. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Kontula, O. 2013. Yhdessä vai erikseen? Tutkimus suomalaisten parisuhteiden vahvuuksista, ristiriidoista ja erojen syistä. Väestöliiton Perhebarometri 2013. Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos.
- Koskela, J. 2012. Avioero suomalaisen miehen kokemana. Ero ja erosta toipuminen prosessina. Väitöstutkimus. Itä-Suomen Yliopisto.
- Kääriäinen, A. 2008. Ero haastaa vanhemmuuden. Helsinki: Libris Oy.
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983. <http://www.finlex.fi>. Viitattu 2.4.2017.
- LAPSI- JA PERHEPALVELUIDEN MUUTOSOHJELMA. 2016. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2016:29. STM: Helsinki.
- LUPA AUTTAA. 2016. Varsinais-Suomen lapsi ja perhepalveluiden muutosohjelma 2017-2018.
- Metropolia. Verkon uusi toimintaympäristö. Viitattu 7.4.2018. <https://wiki.metropolia.fi/display/socialmedia/Canva>
- Miessakit Ry. Erosta Elossa. Viitattu 6.5.2017. http://www.miessakit.fi/fi/toimintamuodot/erosta_ellosa

- Mäntyranta, T. & Kaila, M. 2008. Fokusryhmähaastattelu laadullisen tutkimuksen menetelmänä lääketieteessä. *Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim*. 2008;124(13):1507-13.
- Pelin, R. 2011. Projektihallinnan käsikirja. 7.painos. Helsinki: Otavan Kirjapaino Oy.
- Pulkkinen, L. 2018. Kohti yhteistä lapsikäsitystä. THL: Työpaperi 12/2018.
- Ranssi-Matikainen, H. 2012. Yhdessä sittenkin. Kokemukset erokriisistä, vertaistuesta ja muutoksesta parisuhteessa. Porvoo: Bookwell Oy.
- Rogers, M. Pattenden, R. Pullen, J. & Bickerdike, A. 2017. Women and separation. Managing new horizons. Relationship Australia. Fourth edition.
- Salonen, K.; Eloranta, S.; Hautala, T.; & Kinos, S. 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa. Turun Ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 108. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Sosiaalihuoltolaki, soveltamisopas. 2016. Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Siviilisäädyn muutokset [verkkajulkaisu]. ISSN=1797-6413. 2015. Helsinki: Tilastokeskus, viitattu: 2.4.2017.
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Siviilisäädyn muutokset [verkkajulkaisu]. ISSN=1797-6413. 02 2016. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 11.3.2018]. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/ssaaty/2016/02/ssaaty_2016_02_2017-11-14_tie_001_fi.html
- Stolbow, M. 2014. Erosta eteenpäin. Helsinki: WSOY.
- Taimi, M. EROVANHEMPIEN KOKEMUKSIA PERHETAPAAMISTOIMINNASTA. Tampereen yliopisto, 2015. Pro gradu -tutkielma.
- Tuominen, M. 2016. Hyötyvätkö perheet äitiysneuvolan ja lastenneuvolan palvelujen yhdistämisestä? Vertaileva palvelujärjestelmätutkimus. Turun Yliopiston julkaisuja. C426.
- Uitelkaar.nl. <https://uitelkaar.nl/> Viitattu 2.1.2018.
- Ulkoasiainministeriö. Eurooppatiedotus. Viitattu 21.4.2017. <http://www.eurooppatiedotus.fi/>

LIITE 1

EROSSA – VANHEMMUUS JATKUU

OHJAUSTA, TUKEA TAI NEUVONTAA

Eroaminen on prosessi, joka vaatii aikaa. Se on koko perhettä koskeva kriisi, josta selviytymisessä ulkopuolinen apu on usein tarpeen.

Jos parisuhteessanne on pulmia tai harkitsette eroa, ottakaa yhteys perhekeskukseen tai Uudenkaupungin perheasiainneuvottelukeskukseen

Perheasioiden sovittelu edistää vanhempien välistä yhteistyötä. Lisätietoa sovittelusta saatte perhekeskuksesta

Tarvitseeko lapsenne apua eroкриisin keskellä?
Perhekeskus auttaa perhettänne

Tietoa eroon ja lapsen huoltoon liittyviin käytännön asioihin saatte oman kuntanne lastenvalvojalta

JÄRJESTÖILLÄ ON TARJOLLA MONIPUOLISESTI MATALAN KYNNYKSEN TUKEA

Tietoa ja tukea:
apuaeroon.fi
EETU- chat
Eron ABC -chat
Eroinfopuhelin 020 7749800
Eron ABC -illat
Eroneuvo (www.tuentu.fi)

Yhdessä muiden eron kokeneiden kanssa:

Lasten ja nuorten erovertaisryhmät
Hyvä ero -ryhmä & YH-olohuoneet (www.yvpl.fi)
Suomalainen Eroseminaari (Fisher)
Miesten eroryhmä (www.miessakit.fi)
Eetu- vertaistukitoiminta

Keskustelkaa lapsenne kanssa erosta ja korostakaa ettei ero johdu hänestä. Saatte tähän tarvittaessa apua ja tukea perhekeskuksesta

Vanhemmuussuunnitelma on apuväline, joka auttaa ja tukee eron jälkeiseen vanhemmuuteen.
www.stm.fi/vanhemmuussuunnitelma

SOPIMUKSET JA HUOLTORIIDAT

Lastenvalvoja laatii kansanne sopimukset lapsen huollosta, asumisesta ja tapaamis-oikeudesta sekä elatuksesta

Ohjausta ja lakiapua saatte Rauman Oikeusaputoimistosta, Uudenkaupungin toimipaikasta puh: 029 566 0480

Tuomioistuinsovitte-lussa vanhempien välinen konflikti pyritään ratkaisemaan sovinnollisesti edistään lapsen edun toteutumista

Vanhempien väliset huoltoriidat ratkaistaan viime kädessä Varsinais-Suomen kärjäoikeudessa

Toimiva yhteistyövanhemmuus on molempien vanhempien läsnäoloa lapsen elämässä eron jälkeen. On tärkeää oppia erottamaan menneeseen parisuhteeseen liittyvät tunteet vanhemmuudesta. Tavoitteena on turvata lapselle turvallinen kasvuympäristö erosta huolimatta

LUPA AUTTAA!

1/2018

LIITE 2

REFERENCE viite	SAMPLE SIZE otoskoko	TOPIC aihe	METHOD metodi	KEY FINDINGS/CONCLUSION tulokset/ johtopäätökset	AM-STAR score and quality assessment
Tiina Hokkanen, Äitinä ja isänä eron jälkeen. Yhteishuoltajavanhemmuus arjen kokemuksena. 2005.	n=22	Miten vanhemmat kokevat eron jälkeisen vanhemmuuden ja millaisia merkityksiä sille antavat. Missä on eri perheenjäsenten koti eron jälkeen ja mitä merkityksiä koti silloin saa.	teemahaastattelu, lumipallomenetelmä. Hermeneuttis-fenomenologinen ote	eronneiden vanhempien kokemukset ja elämismaailma	
SUOMALAINEN AVIOERO 2000-LUVUN ALUSSA. MIKSI AVIOLIITTO PURETaan, MITEN ERO KOETAAN JA MITEN SIITÄ SELVIIDYTÄÄN? Jouko Kiiski, University of Eastern Finland Joensuu 2011	n=535	Tutkimuksessa tarkasteltiin vastaajien käsityksiä ja kokemuksia avioliiton purkautumisesta, avioeromotiiveja ja selviytymiskeinoja eron aiheuttamassa muutostilanteessa.	kvalitatiivinen tutkimus		
Mehto, Tuija, Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2016	n= 10	opinnäytetyö käsittelee erovanhemmuuteen liittyviä ongelmia ja eropalveluiden kehittämistä.	aineistolähtöistä sisälönanalyysia.		ei mukaan, koska on opinnäytetyö
Erovanhempien kokemuksia perhetapaamistoiminnasta. Taimi Minna. pro gradu, 2015. Tampereen yliopisto.	n=8 6 isää 2 äitiä	tutkimuksessa tarkastellaan eronneiden vanhempien kokemuksia MLLTampereen osaston kehittämistä ja järjestämistä perhetapaamistoiminnan palvelusta	Tutkimus on laadullinen tutkimus ja sen näkökulma on fenomenologinen.	perhetapaamistointa on löytänyt paikkansa yhtenä eropalvelujen muotona Tampereella ja se koettiin vanhempien keskuudessa hyvänä ja tärkeänä toimintana. Aika auttaa eron käsittelyssä ja siitä yli pääsemisessä.	
Kaisa Malinen, parisuhde pikkulapsiperheessä, Jyväskylän yliopisto, 2011. Väitöskirja.	N=433 pariskuntaa. 157 suomalaista, 276 hollantilaista paria	Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin pienten, alle kou-	mixed methods -ote, tyypologinen lähestymistapa,		

		luikäisten, lasten vanhempien parisuhdetta ja erityisesti parisuhteen laatua ja hoitamista. Lisäksi tutkimuksessa tarkasteltiin, kuinka vanhemmuus kytkeytyy näihin parisuhteen ulottuvuuksiin.	parien tutkiminen, maiden välinen tutkimus ja päiväkirjamenetelmä – perustuvat näihin tutkimuksen teemallisiin ja teoreettisiin lähtökohtiin		
Hanna Ranssi-Matikainen, Yhdessä sitenkin, kokemukset ero kriisistä, vertaistuesta ja muutoksesta parisuhteesta, 2012. Väitöskirja.	n=11	tutkimus tuotti tietoa avioeron syistä ja parisuhdekriisin ja oma-apuryhmätoiminnan välisistä yhteyksistä.	empiirinen tutkimusstrategia, teema-haastattelut,	oma-apuryhmät soveltuvat hyvin parisuhdeongelmien puimiseen. Eron syinä koettiin esim. elämän kuormittavuus, kommunikaatiovaikeudet parisuhteesta, odotukset parisuhteesta, rinnakkaisuudet.	
RISTO KARTTUNEN Isän ja äidin välissä, 2010. Lapsen kuulemisen psykologinen kehys huolto- ja tapaamisriidoissa. Väitöskirja, Tampereen yliopisto.	otos koostui 9 huoltajuusriidan olosuhdeselvityksestä sekä 29 oikeuden toimeenpanosuunnitelmasta	Tutkimus tavoittelee hyvin erityisissä tilanteissa olevien lasten psykologisen aseman ymmärtämistä ja tarpeellisten johtopäätösten tekemistä ammatilliseen lasten kuulemiseen.	Etnografinen asiakirjatutkimus, laadullinen tutkimus.		
Kertomuksia avioerosta ja parisuhteen päättymisestä. Suomalainen eropuhe pohjalaisten kirjoituksissa ja naistenlehdissä. Arja Hemminki Jyväskylän yliopisto 2010, väitöstutkimus.		millaisia kertomuksia parisuhteen ja avioliiton päättymisestä ja eron jälkeisestä elämästä kerrottiin, miten yhteisön tuki näyttyi eronneiden kertomuksissa sekä millaisia asioita eron syiksi kerrottiin ja miten parisuhteen päättymistä kuvattiin kriisinä ja käännekohdaksi, sekä mahdollisuutena inhimilliseen kasvuun.			
Yhden päivän juttu: eroneuvo interventiona eron jälkeiseen vanhemmuuteen	n=9	Tämä tutkimus tarkastelee Eronneuvo-tilai-	laadullinen tutkimus	Tutkimustulosten mukaan kertaluontoinenkin tilaisuus voi merkittäväällä tavalla	

Kaakkuriavaara, Anne-Maiju (2015), pro gradu.		suuksia asiakkaan näkökulmasta, asiakkaan kokemusta Eroneuvo-palvelusta ja selvittää asiakkaan kokema palvelun anti sekä se, kuinka Eroneuvon tavoitteet toteutuvat.		tukea asiakasta ja synnyttää toivottua yhteisöllisyyttä saman kokeneiden kesken. Tästä huolimatta asiakkaat usein toivovat pidempää palvelukonaisuutta	
The Relative Risk of Divorce in Parents of Children With Developmental Disabilities: Impacts of Lifelong Parenting	n=190	Tutkittiin satunnaisotoksena vanhempien eroja jos perheessä on kehitysvammainen tai terve lapsi.		ei jatkossa	
Psychol Addict Behav. 2016 Jun;30(4):450-61. doi: 10.1037/adb0000164. Parental divorce and initiation of alcohol use in early adolescence.	n=931	Tutkimme, milloin alkoholikoikeilut on alkaneet niillä nuorilla, joiden vanhemmat on eronnut. Tutkimme perheen riskitekijöitä: alkoholihistoria, vanhempien alkoholikäyttö			
Parental separation and behaviours that influence the health of infants aged 7-11 months: a cross-sectional study.	N=79701 7-11 kuukauden ikäiset	Analysoidaan vanhempien käyttäytymismalleja terveyteen liittyen verraten perhe-tilanteeseen. Ravitseminen, tupakointi, rokotusohjelman noudattaminen	poikkileikkaustutkimus		
Living in two homes - a Swedish national survey of wellbeing in 12 and 15 year olds with joint physical custody.	N=164580 12 ja 15 v	Tutkittiin Ruotsissa eron jälkeen kahdessa kodissa asuvia nuoria. Ruotsissa 30% perheillä on eron jälkeen tämä järjestely.	Aineisto poimittiin kansallisesta koulukyselystä		
Teachers Facilitating Support for Young Children Experiencing Parental Separation and Divorce.	n= 21	Tässä artikkelissa kerrotaan kokemuksia Australiassa alkuopetuksen opettajien tuesta lapsille, keiden vanhemmat ovat eronneet.	teema-haastattelu		
Daycare Staff Emotions and Coping Related to Children of		artikkelissa kerrotaan päivä-hoidon henkilö-			

Divorce: A Q Methodological Study		kunnan emotionaalisia kokemuksia työkentelystä avioeron kokeneiden lasten kanssa.			
Suomen virallinen tilasto (SVT): Siviilysäädyn muutokset. HKI. Tilastokeskus. viitattu 19.3.2017.				solmittujen avioliittojen määrä kääntyi lievään nousuun. Uudelleen naimisiin menneitä enemmän. Avioerojen määrä kasvoi. Edelleen selvästi alle puolet ensimmäisistä avioliitoista päättyi avioeroon.	
Families Under Stress An Assessment of Data, Theory, and Research on Marriage and Divorce in the Military Benjamin R. Karney, John S. Crown		Perheiden tilanne stressaavan elämäntilanteen aikana, kuten sodat.			
FROM THE AMERICAN ACADEMY OF PEDIATRICS PEDIATRICS Volume 138 , number 6 , December 2016 :e 20163020 Helping Children and Families Deal With Divorce and Separation review		Joka vuosi miljoona amerikkalaista lasta kokee avioeron. Perheessä voidaan kokea emotionaalinen trauma eroa ennen, sen aikana tai sen jälkeen.			
THE EFFECTS OF DIVORCE ON CHILDREN A Selected Literature Review. 1997.					
The role of nursing before the changing family structure. Journal Article. Dois Castellón A. 2000.		Länsimaalaisessa kulttuurissa perheiden rakenne on muuttunut paljon naisten työmärkkinöille.		Vain abstrakti käytettävissä, koko teksti espanjankielinen. Artikkelin kutsuu ajattelemaan miten hoitotyön lähestymistapa auttaa perhettä erotilanteissa ja selviämään siitä kriisistä.	
Antikainen, Mari. Sosiaalityöntekijän asiantuntijuus lapsen huoltoja tapaamissopimuspalvelussa. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 148. 2007. 199	n= 14 + 2	analysoidaan sosiaalityön asiantuntijadiskurssia lapsen huolto- ja tapaamissopimuspalvelussa. Tarkastellaan sosiaalityön asiantuntijadiskurssia erityi-	kvalitatiivinen analyysi	Sopimuspalvelu on vakiintunut juridisesti taitavaksi rutiiniksi. Sopimusteknisessä tyypikäytännössä lapsen osallisuutta tai ihmissuhteiden tukemista tukeva diskurssi on vähäistä. Sopimuspalvelu edellyttää sosiaalityön teoreettisen	

		sesti vanhemmuuden, lapsen sosiaalisten suhteiden ja sosiaalisen verkoston tukemisessa erotilanteissa. Sopimuspalvelun teoreettista jäsentämistä.		ajattelu- ja toimintakehikon vahvistamista.	
Perhebarometri 2013, Kontula Osmo. Väestöliitto. Yhdessä vai erikseen.	yli 3000 naista ja miestä	selvitettiin suomalaisten avio- ja avoliittoja, vahvuuksia, riskitiriitoja ja eron syitä.		eronneiden yleisempiä ristiriitojen aiheita olivat puolison erilaiset arvot ja elämäntyyli, keskustelut, vapaa-ajan käyttö sekä läheisyys ja tunteet.	
Jari Koskela Avioero suomalaisen miehen kokemana Ero ja erosta toipuminen prosessina Itä-Suomen Yliopisto, 2012.		Avioerot miesten kokemana, avioerojen alullepanijana nainen.	laadullinen tutkimus, haastattelu	Keskeisin avioeron syy näyttää olevan puolisojen välisen tunnesiteen väljähtäminen, jota aviollinen uskottomuus ilmentää. Tilanne edellyttää molemmilta eroavilta puolisoilta enemmän hienotunteisuutta lapsia kohtaan ja myös miehiltä nykyistä parempaa elämäntilannetta, mikäli aikovat säilyttää isyytensä aktiivisena eron jälkeen.	
Helping children survive divorce. William A ,H. Sammons, Jennifer Lewis, 2001. Comtemporary Pediatrics.		kirjallisuuskatsaus Amerikkalaisesta eroauttamisesta			
Kääriäinen Aino, 2008. Ero haastaa vanhemmuuden.	n=17 13 naista 4 miestä	tutkimus vanhemmuudesta erossa ja eron jälkeen.	haastattelu-tutkimus, fenomenologinen	parisuhteen päättymiseen ei suhtauduta kevyesti, vaan vanhempien eroa punnitaan suhteessa siihen, miten se vaikuttaa lapsiin. Eroamisen tapa on merkityksellinen sekä lapsen huomiominen erossa.	
Pentti Avomaa, 2008. Eroajan ABC.		Tilastotietoja ja muuta eroon liittyvää tietoa ja tilastoa.			

LIITE 3

Projektityön vaiheet

- Aiheen valinta ja jäsentely helmi-maaliskuu 2017
- Kirjallisuuskatsauksen laatiminen maaliskuu-toukokuu 2017
- Idean ja kirjallisuuskatsauksen esittäminen seminaarissa 16.5.2017
- Eropalveluiden ja verkoston taustaselvitys elokuu 2017
- Eroauttajien verkoston kutsujen postitus 25.8.17
- Ohjausryhmän kokoontuminen 4.9.17
 - o projektisuunnitelman hyväksyminen
 - o toimeksiantosopimuksen allekirjoitus ja hyväksyminen
- Eroauttajien verkosto 25.9.17
 - o ammattilaisten nykyiset menetelmät ja keinot eroauttamisen työssä
 - o näkemykset tulevasta eroauttamisen mallista
 - o toiveet verkoston jatkotyöskentelystä
- Suunnitelmaseminaari 31.10.2017
- Mallin ja aineiston työstäminen loka-joulukuu 2017
 - o Mallista ensimmäinen versio valmiina joulukuussa
 - o Ohjausryhmä 11.12.2017
- Eroauttajien verkoston toinen tapaaminen 19.1.2018
 - o Väliseminaari
 - o Mallin arviointi ja jatkokehittäminen
- Asiakasraadin kokoaminen ja raadin mallin arviontiin osallistuminen
- Mallin arviointi ja implementointi tammi-helmikuu 2018
- Malli valmis helmikuu 2018
- Kypsyysnäytteen / artikkelin kirjoitus ja julkaisu alueen paikallislehdissä helmikuu 2018
- Malli kaikkien Vakka-Suomen kuntien nettisivuille viimeistään maaliskuu 2018
- Opinnäytetyön raportti valmistuu toukokuu 2018